

ספר

ש ל ח נ ש מ ו א ל

וענפיה

אחרונים עד
אחרוני דורנו

הלכה

מרן השלחן ערוך
והרמ"א

שורשי

מקרא, משנה, גמרא
ראשונים

על סדר השלחן ערוך

הלכות גביית מלווה

סימנים: צ"ז – קכ"ח

הספר מביא בשורשי הלכה את מקורות הדינים: מקרא, משנה, גמרא וראשונים (מהבית יוסף) ומראה את השתלשלות ההלכה (שו"ע והרמ"א) מתוך המקורות. משם בענפי ההלכה מובאים האחרונים ואחרוני האחרונים (המפרשים על הדף, כולל פתחי תשובה) עד תשובות אחרוני דורנו, והכל בצורה בהירה וקלה להבנה. עם פסקי הרב יעקב יוסף זצ"ל. נוסף תמצא בסוף הספר מבחני הסמכה לדיינות.

נערך בס"ד על ידי:

שמואל בן ר' שלום אהרן חיים ירושלמי

שנת התשפ"א ירושלים.

ניתן לראות דוגמיות הספרים:

באתר ודיברת: <https://vedibarta.org/yerushalmi.html> בצורה מרוכזתאו באתר סמיכה לרבנות [/http://www.smicha.co.il](http://www.smicha.co.il)

או ב google שולחן שמואל vedibarta

וכן ניתן להוריד מהאתר סיכומי אבן עזר וחושן משפט

S2079395@GMAIL.COM

אפשר לקבל ב - EMAIL דוגמיות הספרים שיצאו לאור

חשוב מאוד !! הסבר על אופן כתיבת הספר

- שו"ע והרמ"א: "מצווה על היורשים לפרוע חוב אביהם". "עד שיפרעו לו" (יורשי ראובן)
: *שון מדוייקת לש"ע והרמ"א. עם דברי הסבר קצרים (יורשי ראובן).*
- הפניות א. ב. : בא"ש ש"ע תמצא נקודות הפניה (א.) א"ש: שרשי הלכה וצנפי הלכה.
- מקורות: [בעל התרומה והרא"ש] : בסוף כל הלכה יופיע מקור ההלכה.
- ❖ שורשי הלכה (המקורות) כאן תמצא את מקורות הש"ע והרמ"א, מהמרא והראשונים כפי שנכתבו במית יוסף
- ❖ ענפי הלכה (האחרונים) כאן תמצא את דעות האחרונים ואחרוני האחרונים א"ש והרמ"א.
- הערה: ¹ : הרחבת הנושא בהצרכי ¹ . תמצא בסוף הדף.
- הסימונים: ✓ (מודגש) - כן פסק ש"ע. ✓ (לא מודגש) - כ"פ הרמ"א
- ר"ת שכיחים: רי"ו - רבינו ירוחם. נו"ב - נודע ביהודה. פת"ש - פתחי תשובה. בע"ח - בעל חוב. שט"ח - שטר חוב, כ' - כתב. בת' - בתשובה. ש"ח - שומר חנם. ש"ש - שומר שכר. אג"ק - אגב קרקע. נתיבות (ח' א) - פי' נתיבות בחידושים סק"א. ע"ש - עיר שושן.

כל הזכויות שמורות למחבר

ניתן להשיג את הספרי "שולחן שמואל" וספרי "מעגלי החיים"
במחיר מוזל, ליחידים ולקבוצות
אצל המחבר בטלפון: 02-5811133 בפלאפון: 054-8456-923
הערות והארות יתקבלו בשמחה לכתובת מעלות דפנה 133/3 ירושלים
S2079395@GMAIL.COM

תוכן עֲצִיזִים – הלכות גְּבִיית מלווה

גביית מלווה.....	14
ח"מ צ"ז: להלוות לעני ושלא לנגשו, ושלא לחבול כלי אוכל נפש ואלמנה, והשבת העבוט, ודין הסידור, ובו ל' סעיפים. ובו ל' סעיפים.....	14
ח"מ צ"ח: סדר גביית החוב, והמבקש זמן לפסול שטר, ואם לא בא בזמנו, ובו י"א סעיפים.....	56
ח"מ צ"ט: כיצד משביעין ללווה אם יש לו, ומחרימים מי שיודע לו נכסים, ואם הוא כשר או רמאי, ואם נתן שלו במתנה, ובו ח סעיפים.....	67
ח"מ ק: המבקש זמן לפרעון, כמה זמן נותנים לו, ואם לא בא בזמנו, והמסרב צווי בית דין, ובו ג' סעיפים.....	84
ח"מ ק"א: מגבין לבעל חוב מעות או מטלטלין, ואם תלה מעותיו בעובדי כוכבים, ואם יש עליו חובות לעובדי כוכבים, ובו י"א סעיפים.....	89
ח"מ ק"ב: מאיזה קרקע מגבין החוב לבעל החוב, ובו ה' סעיפים.....	100
ח"מ ק"ג: שמין קרקע של לווה, ואם טעו בשומא, ושומא הדרה לעולם, ובו י"א סעיפים.....	107
ח"מ ק"ד: דין ב"ח מאוחר שקדם וגבה מקרקעי או מטלטלי, ומלווה ע"פ מוקדמת קודמת למלווה בשטר, ובו ט"ז סעיפים.....	132
ח"מ ק"ה: דין התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, ונפקד שתפס הפקדון בשביל הבעל חוב, ובו ו סעיפים.....	160
ח"מ ק"ו: דין הבא להיפרע שלא בפני בעל חובו, ובו ג סעיפים.....	171
גביית חוב יתומים.....	177
ח"מ ק"ז: כופין את היתומים לפרוע חוב אביהם, ובו י"ב סעיפים.....	177
ח"מ ק"ח: באיזה ענין נפרע מלווה מיורשים, ואיזה שבועה אדם מוריש לבניו, ובו כ"א סעיפים.....	198
ח"מ ק"ט: מכריזין על נכסי יתומים, ובו ו סעיפים.....	241
ח"מ ק"י: אין גזקקין לנכסי קטן, ובו י"א סעיפים.....	253

גביית חוב משועבדים 271

- ח"מ קי"א: דין מלווה בשטר גובה ממשעבדי, והמלווה על פה, ובו כ"ד סעיפים .. 271
- ח"מ קי"ב: אין בע"ח טורף מהמשועבדים ממה שקנה, ובו ה' הסעיפים 299
- ח"מ קי"ג: אין בעל חוב טורף ממטלטלים המשועבדים, ובו ג' הסעיפים 310
- ח"מ קי"ד: דין בעל חוב עם הלוקח אם יכול לדחותו אצל הלווה, ובו ז' הסעיפים 316
- ח"מ קט"ו: דין הפירות והשבח בטורף מלוקח ויתומים, ובו ו' הסעיפים 326
- ח"מ קט"ז: כיצד כותבין לו הטרפא, ובו ב' הסעיפים 349

הלכות אפותיקי 355

- ח"מ קי"ז: דין העושה שדהו או עבדו אפותיקי, ובו ז' הסעיפים 355
- ח"מ קי"ח: הכותב ללוקח שני: דין ודברים אין לי עמך, ובו ד' הסעיפים 367
- ח"מ קי"ט: המוכר כל שדותיו, ולווה שהתנה שיגבה מן העידית, ובו ו' הסעיפים. 372
- ח"מ קכ"א: הזורק חובו סתם, או בתורת גיטין, וזרקו ונאבד, ובו ב' הסעיפים 386
- העושה שליח לגבות חובו 393
- ח"מ קכ"א: השולח חובו על ידי שליח, ובו י"ב הסעיפים 393

הלכות הרשאה 422

- ח"מ קכ"ב: אם מת המלווה או שביטל השליחות או ההרשאה, ובו ט הסעיפים 422
- ח"מ קכ"ג: הרשאה, על מה נכתבת וכיצד נכתבת, ובו ט"ו הסעיפים 441
- ח"מ קכ"ד: נתבע, אם יכול לעשות מורשה, ובו סעיף אחד 461
- ח"מ קכ"ה: השולח חובו או פקדונו על ידי שליח, ובו י' הסעיפים 464

מעמד שלושתם 485

- ח"מ קכ"ו: הפורע חובו במעמד שלשתן, ובו כ"ג הסעיפים 485
- ח"מ קכ"ז: דין איש שלוה מאשתו וגרשה, או עבדו ושחררו, והלווה מן עובד כוכבים שנתגייר, ובו ב' הסעיפים 531
- ח"מ קכ"ח: דין הפורע חוב של חברו או שמשכנו בשביל חברו, ובו ב' הסעיפים 535
- שאלות ממבחני הסמכה לדיינות 546

דברים אחדים

"אודה ה' בכל לבב" על שזיכני ושם חלקי מיושבי בית המדרש לעסוק בתורה הקדושה. לאחר שה' זיכני להוציא את חו"מ א' שלושה חלקים, וחו"מ ג' על חמשת חלקים, פניתי לחושן משפט ב', ביום זה זכיתי להוציא לאור את הספר השלישי החו"מ ב, "הלכות גביית מלווה": סימנים צ"ז – קכ"ח.

בעריכת הספר הושקעה מחשבה רבה כדי שיהיה קל להבנה, ולשינון מהיר של החומר. הסוגיות פורקו לנקודות ובכל נקודה הובאו המקורות ושיטות הפוסקים בצורה ברורה, עד לפסקי שו"ע והרמ"א על פי המקורות. משם הובאו לכל נקודה דיוני האחרונים. וזאת על ידי כמה כלים:

א. חלוקת השו"ע והרמ"א לסעיפי משנה ותת סעיפים, דבר המקל לפרק את הנושאים לרכיבים פשוטים וקלים להבנה. תוך כדי הוספת ביאורים קצרים בגוף השו"ע.

ב. לכל סעיף וסעיף משנה ישנה הפניה למקור ממנו נפסקה ההלכה, ומשם הפניה לדיונים באחרונים על נושאים אלו.

ג. עריכת מחלוקות הראשונים/האחרונים בצורה של נקודות עם הטעמים, ופעמים רבות אף סיכום הדברים בטבלאות, כדי לזכור הדברים ביתר קלות.

ד. הדגשים המופיעים בספר נותנים ראיית 'על' עוד לפני הכניסה לפרטים.

יש לציין כי מומלץ ללמוד תחילה את הסוגיות במקורן (גמרא, ב"י ואחרונים), ואז הספר יעזור מאוד להשלים את התמונה, וכמו כן בשינון החומר.

אוחילה לאל אחלה פניו יזכני שיתפשט הספר בכל ישראל למען אהיה בכלל מצדיקי הרבים. ויזכני לחבר עוד ספרים הרבה לזכות רבים.

יהי רצון מלפניך בורא העולם, שלא תצא תקלה מתחת ידי, ובמה ששגיתי העמידני על האמת, כי "שגיאות מי יבין". אני קורא ומבקש מכל מי שימצא טעויות או שיש לו הערות והארות על הספר שיודיענו ואשמח לקבל את התיקונים.

הן בפקס 02-582-2581 או באימל: S2079395@GMAIL.COM

תחילה רצוני להודות לנוות ביתי, על כל העזרה והסיוע שלה כדי שאוכל להתפנות ללימוד, כמו כן ברצוני להודות לכל העוזרים והמסייעים להוצאת הספר. יהי רצון שהקב"ה ימלא כל משאלות לבם לטובה, ויפוצו מעינותיהם תוצה.

הקב"ה ישלם להם שכרם מושלם.
אני הקטן – שמואל ירושלמי

תפילה לפני הלימוד

יהי רצון מלפניך יי אלוקי ואלוקי אבותיי שלא יארע דבר תקלה על ידי, שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר, ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי, ולא ייכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. ותאיר עיני במאור תורתך ותצילני מכל מכשול וטעות, הן בדיני איסור והתר, הן בדיני ממונות, הן בהוראה, הן בלימוד. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, ומה ששגיתי כבר, העמידני על האמת ואל תצל מפני דבר אמת עד מאוד, "כי יי ייתן חכמה מפיו דעת ותבונה".

תפילות להצלחה

רבוננו של עולם! אל תרפה את ידי
לעת זקנתי מלעסוק בתורה ומלקיים
מצוות. אל תשליכני לעת זקנה ככלות
כוחי אל תעזבני.
ואל תקהה את שיני, ואל ימות
שום אחד מבני ביתי בחיי. ונהייה תמיד
מיושבים בדעתנו ושכלנו לעובדך
באמת.
ותן בנו כוח ובריאות ואומץ וחוזק
בכל אברינו וגידינו אכי"ר.
(ומצא חיים)

רבוננו של עולם! עזור לי ולכל
בריאי רבוננו עמך ישראל, שלא נחלה
ולא נחטא ולא ניפול למיטה חס
ושלום. ולא נצטרך לרופאים ולא
להתעסק ברפואות.
ולכל חולי עמך בית ישראל שלח להם
רפואה שלמה במהרה. והצילנו מכל
צער וצרה דוחק ועוני ומכל דבר רע,
כדי שנוכל לעבוד עבודתך וללמוד
תורתך בלי שום מונע.
(עבד המלך)

אחר לימודו יאמר

מודה אני לפניך יי אלוקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי
קרנות. שאנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים
בטלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, אנו רצים והם רצים
אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת, שנאמר: "וְאַתָּה אֱלֹקִים תִּוְרָדְם לְבָאֵר
שַׁחַת אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרָמָה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי אֶבְטַח בְּךְ".

לעילוי נשמת מר אבי ר' אהרון שלום חיים ירושלמי בן מרים. ת.נ.צ.ב.ה.

הסכמות

מהספר הוקדם

Rabbi CHAIM P. SCHEINBERG

Rosh Hayeshiva "TORAH ORE"

and Morah Hora'ah of Kiryat Mattersdorf

הרב חיים פינחס שיינברג

ראש ישיבת "תורה אור"

ומורה הוראה דקריית מטרוסדורף

בס"ד, חודש שבט, תשס"ט

מכתב ברכה

הנה הביאו לפני קונטרס נוסף מלא ברכת ה' הנקרא בשם "שורשי ההלכה וענפיה", אשר חברו וליקטו הרה"ג רבי שמואל ירושלמי שליט"א, והוא סיכום הלכתי בהלכות חושן המשפט, מסודר בצורה ברורה משורש ההלכה בחומש ובתלמוד ועד ביאור דברי השלחן ערוך והפוסקים האחרונים, והכל עשה באופן נאות ויפה, דבר דבור על אופניו, וע"כ אברכהו שספרו זה יעלה לרצון לפני כל המעיינים בו, ויפיקו הנאה מהנכתב בו, ויזכה לשבת כל ימיו באהלה של תורה מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש.

חיים פינחס שיינברג

Yitzchak Yosef
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, כ"ו שבט תשע"ד
4-571/ע"ד

דברי ברכה

הוכאו לפני גליונות הספר "שורשי הלכה וענפיה" בעניני אבן העזר חופה וקידושין, מעשה ידי היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, יראתו קודמת לחכמתו, חריף ובקי, משנתו זך ונקי, הרה"ג ר' שמואל ירושלמי שליט"א, ראיתי שסיכסם ההלכות בטוב טעם ודעת דברי השו"ע והרמ"א, מקורות ההלכה בשורשיה בגפ"ת והראשונים, והוסיף דברי האחרונים הדנים בנושאים שונים, בהלכות אקטואליות העולות על שלחן מלכים, המתחדשות בזמננו, והכל עשה בעטו עט סופר מהיר, וסידרם בסדר נכון, בשפה ברורה וקלה, למען ירוץ הקורא בו, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, איישר חיליה לאורייתא.

וברכתי להמחבר שליט"א שיהי רצון שיזכה לברך על המוגמר בקרב הימים, ויפוצו מעיינותיו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה, ירום ונישא וגבה מאד, להגדיל תורה ולהאדירה.

בכרמת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

David Lau

Chief Rabbi Of Israel
President of The Chief Rabbinic Council

דוד לאו

הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית

בס"ד, ג' חשוון, תשע"ד
7 אוקטובר, 2013
הס' - 130.עד

לכבוד
הרב שמואל ירושלמי שליט"א

מכתב ברכה

ראיתי עלים מספרך "שורשי הלכה וענפיה" בספר זה הבאת את ההלכות כשולחן ערוך, באופן המיקל על הלומד בהבנת נושאי ההלכה ומסייע לזכור את הדברים.

הדברים בנויים באופן תמציתי, ממקור ההלכה בתלמוד הולך טובב דברי הפוסקים הראשונים והאחרונים.

בספר זה קבצת כאמיר גורנה, חידושי הלכות הנוגעים לחלק אהע"ז הלכות חופה וקידושין. הכל מסודר באופן ראוי דבר דבור על אופניו. אין ספק שספרך יהיה לתועלת רבה עבור באי שערי בית המדרש, ובעיקר אלו שמאווים הוא להורות תורה בישראל, ורצונם לעבור את בחינות ההסמכה לכהן כרב בישראל, ספרך ישמש להם כאמצעי חזרה על מה שלמדו מתוך ספרי הטור, השו"ע ושאר הפוסקים.

אברכך שתזכה להוציא לאור עולם עוד ספרי עזר להוגים בתורת ה', להגדיל תורה ולהאדירה.

המברכך בכל לב,

דוד לאו
הרב הראשי לישראל

בית יחב ♦ ירמיהו 80, ירושלים ת.ד. 7525 ♦ מיקוד 91360 ♦ טל': 02-5313191 ♦ פקס: 02-5377872
Beit Yahav ♦ 80 Yirmiyahu St., Jerusalem ♦ P.O.B. 7525 ♦ Tel: 02-5313191 ♦ Fax: 02-5377872
דוא"ל: rabbia@rabbinate.gov.il

Shlomo Moshe Amar
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

שלמה משה עמאר
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, כ"ב תמוז, תשע"ג
1-18-532/ע"ג

דבר ברכה

היו למראה עיני גליונות ועלים מפירות עמלו של האברך היקר חובר חברים מחוכם, הרה"ג ר' **שמואל ירושלמי שליט"א**, אשר דרך לימודו בטור וב"י וש"ע ונו"כ אסף כל השיטות אל פונדק אחד. והוסיף עליהם ציצים ופרחים מדברי גדולי הפוסקים כתשובותיהם. וכבר מילתי אמורה, כי יש לזוהר שלא יהא עיקר הלימוד בספרי קיצורים היוצאים לאור בעת האחרונה, אלא על הלומדים הלכה להשקיע כל כחם ומרצם בשדה אשר ברכו ה', בסוגיות הש"ס, ובדברי מרן הקדוש זי"ע בבית יוסף, ובשו"ע ונושאי כליו, ורק אחר שהגיעו אל עומק הידיעה ותלמודם בידם, יחזרו בספרי הסיכומים מעת לעת לבל ישכחו את משנתם, ובזה הדרך ישכון אור, ויתקיים תלמודם בידם.

וראיתי כי רבנים גדולים וחשובים הסכימו על ספרו, על כן מצטרפנא לברכה להרה"ג המחבר שליט"א שיזכה ויפוצו מעיינותיו חוצה לזכות את הרכים. ויזכה לישוב באהלה של תורה ולהמשיך במלאכתו היקרה, מתוך שובע שמחות וברכה וחיים עד העולם.

בברכת התורה,

שלמה משה עמאר

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

*Rabbi Baruch Shraga
Rav of Givat Shapira
Head of Rabbinical courts
of the Jerusalem Rabbinat*

ברוך שרגא
רב דגבעת שפירא
וראיש אבות בתי הדין
רבנות ירושלים

בס"ד

יום: מ"ב למטמונים תשע"ג

הסכמה

היה למראה עיני גליונות הספר, שורשי הלכה וענפיה, בעניני אהע"ז וחופה וקידושין, מעשה ידי אומן, נטע נאמן הרה"ג שמואל ירושלמי שליט"א.

עברתי על הספר וראיתיו מלא וגדוש מראשונים ואחרונים עם מקורות ההלכה בש"ס ובפוסקים, וכבר אתמחי גברא בספריו הקודמים, מעגלי חיים שהוציא לאור עולם ורבים נהנים מאורו.

ולא נצרכה לברכה כי חפץ ה' בידו יצלח לברך על המוגמר בקרוב, וראוי לציין על גיל הנישואין, דבן י"ח לחופה מה שכתב במחזור ויטרי, די"ח פעמים כתיב: אדם מבראשית עד כי מאיש לוקחה זאת, והרשב"ץ כתב דאסמכיה אקרא, והוא אשה בבתוליה יקח, והוא- גימטריא י"ח, וסמך לדבר, והוא כחתן יוצא מחופתו, ובשו"ת רשב"ן כתב דשיעורים אלו נאמרו למשה מסיני, וכתב החיד"א בספרו נחל קדומים, נגד אותם שאומרים דבזה"ז יכולים להמתין עוד, ורמז לדבר, אשה בבתוליה יקח- בסופי תיבות גימטריא י"ח, ובא הרמז בס"ת לרמז שגם באחרית הימים הדין לא ישתנה, וכ"כ החזון איש דכמו שלא נשתנה בן י"ג למצוות כך לא נשתנה בן י"ח לחופה, ובקובץ איגרות כתב, ויש מאחרין אבל אין דרך זה רק ליחידים, וכך כתב הגר"י קנייבסקי זיע"א- דיש להשיא את הבנים והבנות בצעירותם, בגיל שבע עשרה, שמונה עשרה, ובספר שערי הלכה ומנהג, שיבח בזה מנהג הספרדים שמנהגם טוב ונכון לישא סמוך לגיל שמונה עשרה, והלוואי שגם האשכנזים היו מתרגלים בזה.

והריני מברך מקרב לב את המחבר שיזכה להוציא לאור עולם כהנה וכהנה, לזיכוי הרבים.

בברכת התורה
ברוך שרגא

RABBI Z. N. GOLDBERG

Abbad Badatz & Bies Horaa'h "Hayashar Vehatov"

Member Of Supreme Rabbinical Court

הרב זלמן נחמיה גולדברג

אב"ד בד"ץ ובית הוראה לריני ממונות "הישר והטוב"

חבר בית הדין הרבני הגדול

ב"ה, יום ב' סיון תשע"ג

קינני דעה לצדק דשכחו של תלמוד חכם
 אומלל דערה מה הר"ה ל שמואל ורובלין שליטא
 ובעדו תודור "שויטי האב וצופי" אבא דאוי ודיורי
 כל זיין חופה וקיפוטין בכל דיורי אהבם וביחוסאני
 ושליח ומרשאי אכן מה שמתא אהיוני
 ודיורי נחין לבולטאוי אורי צולא ין תמועא
 אספתי קיפוטין שיי אוסאוי להצסקן דקיפוטין אוק לוי
 דקויזי דמלכא וכן ללומדי
 ולין נלמדי אלו לרבי
 שייקליס יצבאו וביולטאוי צולא וזו ספתי נחילין
 דכדאב ה
 זלמן נחמיה גולדברג

הרה"ג דוד כהן שליט"א מראשי ישיבת חברון וחבר מועצת גדולי הדור

כספ צדקה אלו תלצו

מכתב יד יבוא

שבת ארבע עשרה סדרת הנוסח לא ידעי הנעלה
 יצאת הרב שמואל ירושלמי לי"ח ספר שורשי
 באת וצנפיה על ענין חובב יקובטין הגיוסג על
 בכרי הביטולנים ורבינו גזול ינוסקם ס דבר
 ודבר על הכיני וט דבר ודבר עי תקוה ספר
 מאי ציניק ואלו תעכן לבני ידעי הרגלה נפי
 איתני קספיו הקודמים לנתקלן סאהיה וכזה
 ונכאיו הוסל לני בספרו וכן שהיה גביה דט
 צכי מקורו איני צדיק אספיה וט אצמי ואיני הנציין
 כספרו ינו אצין ואלקווא אית בדחוב הנקופים ואין
 עי אלא אורנו כפרת צניס באברה סיגלין בעתו
 בגזולים אגזול תורה ואבאלייה ולצבוב יאע הרובם בתורת
 כתיב אכפיו של הרגלה לי"ח

דוד? (ה)
 רגל שיום בולנים הקלחמיו
 כנסת ישיבת דעיקר ירושלמי

גביית מלווה

זו"מ צ"ז: להלוות לעני ושלא לנגשו, ושלא לזבול כלי אוכל נפש ואלמנה, והשבת העבוט, ודין הסידור, ובו ל' סעיפים. ובו ל' סעיפים

הנושאים שבסימן זה:

סעיף א: מצוות עשה להלוות לעניי ישראל	15
סעיף ב: לא תהיה לו כנושה	16
סעיף ג: אסור ללווה לדחות המלווה בחינם	16
סעיף ד: אסור ללוות ולהוציא שלא לצורך ולאבד חוב המלווה	17
סעיף ה: יעשה דין לעני אפי' נגד עשיר גדול	17
סעיף ו: לא ימשכנו המלווה, ורק שליח ב"ד יכול למשכן בחוץ	18
סעיף ז: למשכן כלים של אוכל נפש	20
סעיף ח: ראו ב"ד שהמלווה מבריא דברים מהמלווה	21
סעיף ט: מהו כלי שעושים בו אוכל נפש	22
סעיף י: היו לו חמישה רחיים, כמה מהם ממשכן	23
סעיף יא: חבל בכמה כלים, כלים המחוברים יחד	24
סעיף יב: למשכו אוכל נפש ממש	25
סעיף יג: באוכל נפש אם משכנו בעצמו חייב להחזיר	25
סעיף יד: מסר הלווה מדעתו כלי של אוכל נפש למשכון	26
סעיף יו: למשכן אלמנה	26
סעיף יז: למשכן דבר שלא מהלוואה	29
סעיף יח: בזמן הפרעון מותר לשליח ב"ד להכנס לבית הלווה	30
סעיף יט: כשממשכנו מצווה להשיב העבוט	32
סעיף כ: לא ימשכן דברים שאי אפשר בלעדיהם	35
סעיף כא: היו לו שני כלים נוטל אחד ומחזיר אחד	37
סעיף כב: מת הלווה א"צ להחזיר העבוט יורשים	37
סעיף כג: עשיר שיש לו רק מטלטלים אלו צ' להחזיר לו	38
סעיף כד: כשמחזיר המשכון ממלווה ללווה או הפוך יחזיר בעדים	38
סעיף כה: כשבא לגבות מחזיר כל המשכונות ובא לב"ד לגבות	40
סעיף כו: כיצד מסדרים בעל חוב	40
סעיף כז: אומן משאירים לו כלי אומנותו,	

50	ברזל	43	דין ס"ת
53	סעיף כו: מסדרים אף בקרקעות	45	סעיף כד: בעל חוב קודם למזנות האישה
53	סעיף כז: התנה שלא יסדרו לו	48	סעיף כה: אין בע"ח גובה מבגדי אשתו ובניו
54	סעיף כט: לסדר בחוב שלא דרך הלוואה		
55 ...	סעיף ל: נשבע לפרוע אין מסדרים לו		

הקדמה

שמות (כ"ב/כד): אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו פנשה לא תשימון עליו נשה:	דברים (כ"ד/י): פי תשה ברעה משאת מאומה לא תבוא אל ביתו לעבט עבטו: (יא) בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נשה בו יציא אליך את העבט החוצה:
(כה): אם חבול תחבול שלמת רעה עד בוא השמש תשיבנו לו:	(יב) ואם איש עני הוא לא תשכב בעבטו:
(כו) פי הוא כסותה לבדה הוא שמלתו לעורו במה ישכב והיה פי יצעק אלי ושמעתי פי חנון אני:	(יג) השב תשיב לו את העבט כבוא השמש ושכב בשלמתו וברכך ולך תהיה צדקה לפני השם אלוקיך:

סעיף א: מצוות עשה להלוות לעניי ישראל

סעיף א: מצוות עשה להלוות לעניי ישראל, והיא מצווה גדולה יותר מהצדקה, וקרובו עני קודם לעניים אחרים, ועניי עירו קודמים לעניי עיר אחרת, ואפילו עשיר שצריך להלוות, מצווה להלוותו לפי שעה ולההנותו אף בדברים וליעצו עצה ההוגנת לו [רמב"ם].

לא תתבענו בחזקה, אם אתה יודע שאין לו, אל תהי דומה עליו כאלו הלוינו, אלא כאילו לא הלוינו, כלומר לא תכלימהו. ומדכתיב סתם "את עמי" ולא מיעט רק נוכרי, ש"מ אף בעשיר מצוות להלוות לפי שעה אלא שהעני קודם.

ובדברים (טו/ז) "כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך". ובספרי: עניי עירך קודמים. "מאחד אחיך" אח מאב קודם לאח

❖ **שורשי הלכה** (המקורות)
"מצוות עשה"

סמ"ע (א): דכתיב "אם כסף תלווה את עמי את העני עמך לא תהיה לו לנושה, (שמות כ"ב-כ"ד).

פרש"י: אם – מלשון כאשר וחובה הוא, כאשר תלווה כסף, את העמי תלווהו ולא לנוכרי, ולא יזה מעמי את העני, ולא יזה עני את שבעמך. לא תהיה לו לנושה –

בחינם (שיקדם לישראל בחינם). כ"כ הרי"ף הרא"ש והרמב"ם, ותימה שהשמיטו הטור ושו"ע דין זה.

אך באמת נראה דהא דמצווה להלוות לישראל בחינם מלעכו"ם ברבית הוא דווקא כשהרבית הוא דבר מועט, אבל אם הוא ריווח מרובה אין סברא להקדים ישראל בזה (כמ"ש התוס' דע"ז כ.).

"מצווה גדולה יותר מהצדקה"

סמ"ע (ב): כ' הרמב"ם – שהמקבל צדקה כבר נצטרך לכך, וזה שלווה לא הגיע לידי כך.

ט"ז: יותר מהצדקה – פירוש אם יש לפניו שני המצוות ילווה לעני תחילה, שאותו שנצרך לצדקה הורגל בכך ומשתדל לו בקלות מה שאין כן זה שלא הורגל בכך.

מאם. מכאן שקרוביו קודמים. קצות החושן (א): הקשה בת' הרשב"א – מפני מה לא מברכים על מצוות מתנות לעניים, הלוואה, צדקה וכיו"ב? וי"ל – מפני שאין המצווה תלויה כולה ביד העושה, שאפשר שלא יתרצה בה חבירו אע"פ שעכשו רוצה. וה"ה למורא וכיבוד אביו ואמו ועמידה בפני רבו הואיל ואפשר לעקור המצווה שימחלו כבודם. והתומים (א) כ' – לדעת הרא"ש צריך לומר שהטעם שלא מברכים (על צדקה) כיון שהוא קללה ופורעניות שצריך לקבל מאחרים. שער המלך (א): איתא בב"מ (עא.) – תני רב יוסף "אם כסף תלווה את עמי את העני עמך", עמי ועכו"ם עמי קודם, עני ועשיר עני קודם. עמי קודם פשיטא? לא נצרכה דאפילו לעכו"ם ברבית ולישראל

סעיף ב: לא תהיה לו כנושה

סעיף ב: אסור לנגוש את הלווה לפרוע (דכ' לא תהיה לו כנושה), כשיודע שאין לו, ואפילו להראות לו – אסור, מפני שהוא נכלם בראותו למלווה ואין ידו משגת לפרוע [רמב"ם, מקורו מב"מ עה:].

סעיף ג: אסור ללווה לדחות המלווה בחינם

סעיף ג: אסור ללווה לכבוש ממון חבירו ולומר לו: לך ושוב ומחר אתן, ויש אתו (כדכ'): אלתאמר לרעיד לרעיד לך ושוב ומחר אתן ויש אתך – משלי כח,ג). [רמב"ם].

נגדו כתב סירוב אפשר להפעיל נגדו הוצאה לפועל, אף שיש חשש שיעצרו אותו.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

הרב יעקב יוסף זצ"ל: אדם שיש לו לפרוע ומנסה להתחמק, אם ב"ד הוציאו

הרב יעקב יוסף זצ"ל: אם האישה לא תבעה את כתובה 25 שנה הוי מחילה ושוב לא יכולה לגבותו (אה"ע קא). למד מכאן החתם סופר, שה"ה בהלוואה אם לא תבע המלווה הפרעון 25 שנה, הפסיד חובו. וכן בחוקי המדינה יש חוק התיישנות, מ"מ בהלכה אין דין כזה, ויכול לתבוע חובו אף אחרי 50 שנה. מ"מ לחשוש לחתם סופר (שאחרי 25 שנה איבד חובותיו), ולכן כדי שמדי פעם יזכיר ללוה שיש לו חוב שצריך לשלם.

מ"מ כשאין לו לפרוע, אסור, כגון אשה שהתגרשה מבעלת ובית המשפט קבעו לבעל לשלם מזונות בסכום גבוה שאין באפשרותו לשלם. והיא לוחצת שיפעילו נגדו הוצאה לפועל, ויש חשש שיאסרו אותו, לא טוב היא עושה, שזהו נגד ההלכה, כיון שאין לו לשלם. וטוב שיפנו אליה שתמשוך את התביעה מבית המשפט ותבוא לב"ד, ואם היא מסרבת, יבהירו לה שכל הגמחי"ם יפסיקו לתת לה עזרה.

סעיף ד: אסור ללוות ולהוציא שלא לצורך ולאבד חוב המלווה

סעיף ד: אסור ללווה לקחת הלוואה ולהוציאה שלא לצורך ולאבדה עד שלא ימצא המלווה ממה לגבות חובו, ואם עושה כן נקרא רשע (פירוש הוצאה שלא לצורך הוי כמאבד ממון חבירו בידיים, אפילו אין כונתו לכך – סמ"ע). וכשהמלווה מכיר את הלווה שהוא בעל מדה זו, מוטב שלא ללוותו ממה שילווהו ויצטרך לנגשו אחר כך ויעבור בכל פעם משום לא תהיה לו כנושה [רמב"ם].

סעיף ה: יעשה דין לעני אפי' נגד עשיר גדול

סעיף ה: אם בא המלווה לב"ד למשכן ללווה או להיפרע ממנו, יש לבית דין לעשות לו דין, ולא יאמרו: פלוני עני ואין לו ופלוני עשיר ואין צריך לו, אלא אין מרחמים בדין [רמב"ם].

יְקַשֶּׁה מִפֶּם תִּקְרֶבֶן אֵלַי וְשִׁמְעֵתִיו: פֶּרֶשׁ"י: כקטן כגדול תשמעון – שלא תאמר היאך אני פוגם כבודו של עשיר זה בשביל דינר, אזכנו עכשיו, וכשיצא לחוץ אומר אני לו, תן לו שאתה חייב לו. כ"פ

❖ שורשי הלכה (המקורות)

דברים (א, יז): לֹא־תִפְּרֹוּ פָּנִים בַּמִּשְׁפָּט פְּקֻטָּן כַּגְּדֹל תִּשְׁמָעוּן לֹא תִגְדְּרוּ מִפְּנֵי־אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט לְאֱלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר

הרמב"ם.

סעיף ו' 1: לא ימשכנו המלווה, ורק שליח ב"ד יכול למשכן בחוץ

סעיף ו' חלק 1: א"אם בא למשכנו שלא בשעת הלוואתו, לא ימשכנו הוא

בעצמו, שאם משכנו הוא בעצמו עובר בלאו. (ועיין לעיל סימן ד'). אלא בית דין ישלחו לו שלוחם, ואף שלוחם לא יכנס לביתו למשכנו.

2. הגה: ואפילו אם זיקק המלווה ליכנס לבית הלווה ולכתוב כל מה שבביתו, אין בית דין נזקקין לו ליכנס לביתו כלל [ב"י בשם הרשב"א].

3. אלא אם ימצא לו דבר בחוץ, יקחנו. ויש לשליח בית דין ליקח המשכון מיד הלווה, בזרוע, ונותנו למלווה [רמב"ם]...

אלא שרוצה להיות בטוח במעותיו (למשכן) אז לא נכנס, אבל כשבא לפרוע נכנס שליח ב"ד לביתו.

והרמב"ם כ': מה בין שליח ב"ד לבע"ח? שליח ב"ד – לוקח המשכון מיד הלווה בזרוע ונותנו למלווה. ובע"ח – אין לו ליקח עד שיתן לו הלווה מדעתו. כ"כ בעה"ת.

והוסיף הרמב"ם – שאם חבל כלי שעושים בו אוכל נפש לוקה. בדק הבית – ונראה שהוא הדין אם עבר מלווה ומשכנו כל דבר.

כ' הרמ"א (חומ ד): וי"א דווקא בחובו ממש אסור למשכנו, אבל אם חייב לו בלא הלוואה, או שאין צריך למשכנו כי הוא כבר אצלו בפקדון או מצאו ביד אחר, מותר לתפסו.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "לא ימשכנו הוא בעצמו"

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. ב"ק (ק"ג.): משנה – המלווה את חבירו לא ימשכנו אלא בב"ד. ולא יכנס לביתו ליטול משכונו, שנאמר "בחוץ תעמוד".
גמ': אמר שמואל – שליח ב"ד מנתח נתוחי (לחטוף מיד הלווה בשוק) אין, אבל (להיכנס לביתו) למשכנו לא (עד שיוציא המלווה המשכון החוצה).
פרש"י: לא ימשכנו – אפילו בשוק אלא בב"ד.

מנתח נתוחי

- **✓ פרש"י** – אף שליח ב"ד אינו רשאי להיכנס לביתו למשכנו, אלא מנתק דבר שאוחז בשוק.
- **והרא"ש** – כופהו להיכנס לביתו להוציא לו העבוט החוצה, אבל לא יכנס לבתו למשכנו.
- **ור"ת מפרש** – דלא מיירי שבא לפרועו

התומים (טו) מסיק שם דעיקר הטעם כמו שכתבו התוס' משום דאינה הלוואת מעות).

כ"פ הרב יעקב יוסף זצ"ל – רק הלוואה יש איסור למלווה למשכן הלווה אבל חוב שלא מחמת הלוואה (כגון שחייב לו משכורת, דמי מכירה וכיו"ב) מותר לו למשכנו.

וכל זה רק למשכן אחר ההלוואה, אבל משכון בשעת הלוואה (פי' כשבא לבקש הלוואה) מותר למשכנו כל דבר, אף של אוכל נפש.

וכן ערב יכול להיכנס לבית הלווה למשכנו על מה שפרע עבורו, אבל ערב קבלן לא יכול להיכנס שדינו כמלווה.

ב. "להכנס לבית הלווה ולכתוב"

סמ"ע (ח): מדהקפידה התורה "בחוק תעמוד" משמע שכניסה לצורך העבוט אע"פ שלא יעבוט אותו אסור (רמב"ם).

ולקמן (צט/א) – יתבאר שב"ד מחרימים הלווה שיוציא כל אשר לו.

ג. "מיד הלווה בזרוע"

סמ"ע (ט): כ' רי"ו – שליח ב"ד יכול להכות אם יסרב בו כשממשכנו בזרוע, מה שאין כן בעה"ב, אי חבל בו שליח בית דין פטור, אבל בעה"ב אסור. וי"מ – שאם לאחר שתפס המלווה בא הלווה להחזיק ולהוציא מיד המלווה, יכול המלווה להציל את עצמו אף ע"י הכאה. כ"כ האורים והנתיבות.

סמ"ע (ז): כ' בפרישה – שמלשון הרמב"ם והמחבר משמע, דאפילו משכנו המלווה שלא מרצונו "בחוק", עובר בלאו "דכי תשה ברעך משאת מאומה לא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו". "דביתו" לאו דווקא, דה"ה או כ"ש דלא ישמט בחזקה מה שעליו, אלא דלשליח בית דין אין איסור אלא שלא יכנס לביתו, אבל מבחוק מותר.

פת"ש (א): כ' בת' בית אפרים – עובר בלאו היינו כשתופס בחזקה מיד חבירו, אבל דרך הערמה שרי, שאם לא כן היאך משכחת תופס לבע"ח.

וקצות החושן (א) כ' – דלא שפיר עבדי אותם שמערימים על דר"ת לתפוס מבע"ד איזה חפץ לפני בואם לדין כדי שיהא נאמן במיגו, והוא לאו "לא תבוא אל ביתו". ואפילו לחטוף בשוק משמע מהרמב"ם שהוא אסור מהתורה.

"עובר בלאו"

נתיבות (ביאורים א): בעסקא שהוא חצי מלווה וחצי פקדון, עבור חלק הפקדון מותר לתפוס שהרי לא בא מחמת הלוואה. אומנם אם תפס חפץ גדול כנגד הכל – שרי, דעיקר תפיסה עבור הפקדון (אפי' יכול לתפוס חפץ קטן נגד הפקדון).

וכן בהקפת חנות וכל דבר שלעניין שמיטה לא משמט שאינו בכלל הלוואה (כמ"ש סימן ס"ז) אינו בכלל האיסור שלא תבוא אל ביתו. (ואף דשם כתב הסמ"ע (כו) טעם אחר בהקפת חנות דלא שייך טעם זה כאן, מ"מ

סעיף ו²: למשכן כלים של אוכל נפש

סעיף ו חלק 2: ^אואפילו בחוץ, לא ימשכנו שלא בשעת הלוואה דבר שעושים בו אוכל נפש, כמו רחיים ורכב של יד שהם מטלטלים, אבל בתי רחיים של מים הרי הם כקרקע, ולא שייך ביה משכון, אלא גוביינא כשאר קרקעות, שאין בית דין ממשכנין ליקח קרקע למשכון.

^בומכל מקום אם המלווה עצמו נכנס לבית הרחיים (שעבר באיסור) ונטל רחיים העליונה או הברזל והסובב והגלגלים, כבר נעשו מטלטלים, ויש להם דין כלי אוכל נפש ומחזיר אותם בשעת מלאכה.

ומחזיר אותם בשעת מלאכה.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

^אדברים (כד/ו): לא יִתְּבּוֹל רחיים וְרֶכֶב

כִּי נֶפֶשׁ הוּא חוֹבֵל.

^במ"מ (קטו): משנה. החובל את הריחים עובר משום לא תעשה, וחייב משום שני כלים, שנאמר לא יחבל ריחים ורכב. ולא ריחים ורכב בלבד אמרו, אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש, שנאמר כי נפש הוא חבל.

^{פרש"י}: רחיים – היא התחתונה. ורכב – היא העליונה. לא יחבל – אם בא למשכנו על חובו בב"ד לא ימשכנו בדברים שעושים בהן אוכל נפש (ב"מ קיג):

^כבעה"ת: רחיים – של יד שהיא מטלטלת ושייך בה משכון (שאם מחובר לקרקע דינו כקרקע ואינו משכון אלא פרעון, ראה לקמן).

^בכ' הטור: מ"מ אם המלווה בעצמו נכנס לבית הריחים ונטל הריחים העליונה או הברזל והסובב והגלגלים כבר נעשו מטלטלין ויש להם דין כלי אוכל נפש

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

^א. "שלא בשעת הלוואתו"

^{סמ"ע} (י): פירוש, שהגיע זמן הפרעון והוא דוחה אותו ואז ממשכנו כדי שיהא בטוח במעותיו. אבל בשעת הלוואתו שבא הלווה עם הכלי אוכל נפש ומבקש הלוואה שילונו עליו, הו"ל כמכרו מדעתו ומותר למשכנו (טור והרא"ש לאפוקי הרמב"ם דס"ל שאף בשעת הלוואתו אסור).

^ככ נתיבות (ח' ד) – אבל בשעת הלוואה, וה"ה לאח"כ כל שנותן לו הלווה המשכון לרצונו, אפילו כלי אוכל נפש מותר (אורים י). כ"פ הרב יעקב יוסף זצ"ל.

"כמו רחיים"

^{סמ"ע} (יא): ר"ל דשאר כלים של אוכל נפש אסורים כמו רחיים, דכתיב "כי נפש הוא חובל" לכל כלי שחובל נפש שהוא לצורך אוכל נפש. ועוד למדו שאין בכלל האיסור רק חבילת

גביית חוב יתומים

זו"ב ק"ז: כופין את היתומים לפרוע זוב אביהם, ובו י"ב

סעיפים

הנושאים שבסימן זה:

- סעיף א: 1: מצווה לפרוע חוב אביהם, תקנת הגאונים במטלטלים..... 177
- סעיף א: 2: חיוב לפרוע חוב אביהם אף ממלווה של אביהם ביד אחר..... 180
- סעיף א: 3: ירשו קרקע ומטלטלים מה גובה בע"ח..... 182
- סעיף ב: מחלוקת אם הניח להם אביהם נכסים, לעכב קבורת הלווה..... 184
- סעיף ג: יורש שמכר נכסי אביו בע"ח טורף מהלקוחות..... 185
- סעיף ד: יורש שמכר נכסי אביו, האם בע"ח גובה מדמי המכירה..... 187
- סעיף ה: תפס המלווה מטלטלי הלווה..... 189
- סעיף ו: בא בע"ח לטרוף קרקע, קנו במעות הקרקע חזרה..... 189
- סעיף ז: חלקו היורשים הקרקעות ובאו בע"ח, איך גובים..... 191
- סעיף ז: בע"ח גובה כל חובו מהיורשים הנמצאים..... 193
- סעיף ט: מכר אחד היורשים חלקו, ובא בע"ח לגבות..... 193
- סעיף י: הודו היורשים שחייבים מנה, חזרו ואמרו אבא חייב לך..... 194
- סעיף יא: פרעו היתומים מטלטלים לבע"ח מאוחר..... 195
- סעיף יב: נמצא בפנקסו שחייב לשמעון, האם גובה מהיורשים..... 197

סעיף א: 1: מצווה לפרוע חוב אביהם, תקנת הגאונים שבע"ח יגבה

ממטלטלים

סעיף א חלק 1: א. מצווה על היורשים (הגדולים) לפרוע חוב אביהם, וכופים

אותם בכך כמו שכופים את אביהם. במה דברים אמורים, כשהניח קרקעות. אבל אם לא הניח אלא מטלטלים, אין כופין אותם לפרוע חוב אביהם מהם, אבל מצווה עליהם לפרוע חוב אביהם מהם, זהו מן הדין.

ב. אבל הגאונים תקנו שיהא בעל חוב גובה מהיורשים מטלטלים שהניח אביהם, הילכך כופין אותם לפרוע חובות אביהם.

ג. אפילו הוא מלווה על פה, אף מהמטלטלים שהניח אביהם, אפילו קנאם הלווה אחר שלוה ולא כתב: דאיקני, (ע"ל סי' קי"א) דיורש במקום אביו קאי...

וטעמו דהוי מצוות כיבוד אב לפרוע חוב אביו, וכל מצווה שמתן שכרה בצידה אין ב"ד מוזהרים עליה (חולין קי:). כ"כ הרא"ש.

כ' הטור: אבל במטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח, ואפילו היו מופקדים ביד המלווה או ביד אחר (כיון שלא היה בדעתם לתפוס בחיי אביהם כדאיתא כתובות פה.).

ב. כ' הרא"ש: והאידנא שתקנו הגאונים לגבות מטלטלים מיתומים, כל שעבוד וסמך המלווה על המטלטלים כמו על קרקעות, וכופין לפרוע אף מהמטלטלים. וכן עמא דבר.

כ"כ הרמב"ם – האידנא גובים אף ממטלטלים. אבל במערב היו כותבים שטר מפורש לגבות ממטלטלים וקרקעות בחייו ובמותו. ונמצא גובה בשביל התנאי (מדינא ולא מדין התקנה), וסייג גדול הוא שמא לא ידע הלווה בתקנה זו (ולא שעבד מטלטליו) ונמצא ממון יתומים יוצא שלא כדין, שאין בכוח התקנה לחייב בהם יתומים.

ג. דין מלווה בע"פ

כ' הטור: וי"א – שתקנת גאונים לא היתה רק במלווה בשטר, אבל מלווה ע"פ לא תיקנו, ומשום נעילת דלת לא שכיח

❖ שורשי הלכה (המקורות)

הרי"ף – הקדמה: שעבודא דאורייתא, ומדין תורה בין מלווה ע"פ או בשטר גובה בין בין מהיורשים בין מהלקוחות, רק שבלקוחות תקנו חז"ל מפני תיקון העולם שהמלווה ע"פ אינו גובה לפי שאין לו קול. אבל ביורשים נשאר על דין תורה וגובה אפילו מלווה ע"פ.

ערוך השלחן – ואדרבא אם לא יגבו מהיורשים תהיה נעילת דלת בפני מלווין שיפחדו להלוות בע"פ שמא ימות הלווה, כי מלווה השטר לא בכל זמן אפשר לכתוב.

א. כתובות (פו:): א"ל רב כהנא לרב פפא – לדידך דאמרת פריעת בע"ח מצווה, אמר (היורש) לא ניחא לי דאעביד מצווה מאי? א"ל תנינא – מצווה עשה כגון סוכה ולולב ואינו נוטל, מכין אותו עד שתצא נפשו (ולכן כופים היתומים לפרוע חוב אביהם).

כ' התוס': מיירי בדאיכא אחריות נכסים (שהניח להם אביהם קרקעות). ודווקא מיתומים גדולים אבל מקטנים לא, דלאו בני מעבד מצווה נינהו.

אבל כשאין אחריות נכסים אע"פ שמצווה על היתומים (גדולים) לפרוע, מ"מ אין כופים עליהם (כדמוכח כתבות צא:).

ח"מ – ק"ז

דעתו של המלווה. וי"א בקי"א-ב) גם קרקעות שקנה אחר כך אין גובה מיורשים בדלא שיעבד.

"אבל מצווה עליהם לפרוע"

סמ"ע (ב): כ' טור – אבל אין כופין, כיון דמצוות כיבוד היא מצוות עשה שמתן שכרה בצידה שאין ב"ד של מטה מוזהרים עליה.

וכתב הרמב"ן: מ"מ אם ב"ד רוצים לכופ הרשות בידם. וכ"מ בירושלמי. וכ"פ הרמ"א (צו/טז) לעניין החזרת משכון בשעת הלוואה שאם ב"ד רוצים יכולים לכופ להחזיר (אע"פ שמדינא אין צריך להחזיר).

וקשה למה ביו"ד (רמ/א) סתם בעניין כיבוד אביו ואמו, ולא כ' שהרשות ביד ב"ד לכופ?

ואפשר משום שהתוס' והרא"ש – חולקים על הרמב"ן, שמהבבלי משמע שלא כופים לאפוקי הירושלמי. ולכן ביו"ד שבאים להוציא מידם אין כופים, מה שאין כן בסימן צ"ז בהשבת העבוט דמשכון עומד ברשות הלווה לא מיקרי הוצאה וכופים אותו להשיב.

ובזה מיושב גם קצת למה כאן סתם, כיון דמטלטלי דיתמי אינם משועבדים לבע"ח הרי הם ברשות היתומים ואין כופים להוציא מהם.

והש"ך (א) – לא ראיתי חולקים על הרמב"ן, ואדרבא התוס' בשם הריצב"א כתב כהרמב"ן. כ"כ מרדכי, הג"א, הגמ"ר, ות' ריב"א. ודינו של הרמב"ן פשוט ואף כאן אם רצו כופין.

וקצות החושן (א) כ' כהסמ"ע (שחולק על

ואוקמוה אדאורייתא (כ"כ בעה"ת בשם ר"ת, ר' אפרים).

ולא נהגו כן, אלא גם במלווה ע"פ גובים, ואף שקנאם הלווה אחר שלוה ולא כתב דאקני, דירש במקום אביו קאי (שגובים ממנו בני חורין בכל גוונא). כ"כ בעה"ת. כ"פ שו"ע.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "לפרוע חוב אביהם"

סמ"ע (א): הטעם שהיורשים במקום אביהם עומדים ולא כאדם זר, וה"מ בקרקעות שעיקר סמיכת דעת המלווה עליהם מה שאין כן במטלטלים שאפשר ללווה להבריחם, מש"ה אינם משועבדים למלווה. ואף אם קנה הלווה קרקעות אחר ההלוואה (שלא סמכה דעתו עליהם) שאם היה מוכרם לא היה המלווה טורף מהלקוחות, מ"מ מהיתומים עצמם (שלא מכרם והם בני חורין) גובה אף מדין תורה כיון שהיורש נחשב כלווה עצמו.

ואף במטלטלים שלא כופים לגבות מ"מ מצווה על היורשים לפרוע משום כיבוד אב, שגנאי הוא לאביהם שיהא בכלל לווה רשע ולא ישלם והם ירשו ממונו ויאכלו וישמחו.

וזה דווקא אם הניח להם אביהם ממון שאם לא כן אין מצוות כיבוד אב אלא בממון שהניח להם.

אורים (א): כשהניח קרקעות – אפילו קרקע שקנה אחר הלוואה, מ"מ בשעה שקנה חל שעבודו, מה שאין כן מטלטלין הואיל ותמיד יכול להבריחו לא סמכה

ח"מ – ק"ז

רק שב"ד יכולים לכופף עד שיאמרו רוצים אנו, אבל כ"ז שלא רוצים גזל הוא ביד התופס ואסור לו להשתמש בהם, מ"מ יכול לתופסם כדי לכופף ליתומים לקיים מצוות פריעת בע"ח.

"אבל מצווה עליהם לפרוע"

אורים (ד): אפי' מורישים אינו אביהם רק דודם דלא שייך ביה מצוות כיבוד אב, מ"מ מצווה שיסלקו חובתו הואיל וירשו אותו. ולא יהיו הם יורשים ומורישים יהיה בכלל לווה רשע. ואם לא ירשו ממנו, אפילו בנים לאב אין מצווה.

ב. "אבל הגאונים תקנו"

סמ"ע (ג): כ' הרמב"ם שבמערב כותבין בשטר חוב שיש לו לגבות מהמטלטלין ומהמקרקעי בחייו ובמותו וכו'. וכ"כ השור בשמו באה"ע (סימן ק).

וכ' הרא"ש – נראה דבדורות הללו מטלטלי כמקרקעי לכל מיני שיעבוד מדינא ולא מתקנת הגאונים, לפ"ז גם לענין גביית מלווה אין צריך לכתבו בפירוש, ולית ביה משום חשש הרמב"ם כיון שאינו מתקנה אלא מהדין.

הרמב"ן, שהרי כתב הרמב"ם – אבל במערב היו כותבים שטר מפורש לגבות ממטלטלים וקרקעות בחייו ובמותו. ונמצא גובה בשביל התנאי, וסייג גדול הוא שמא לא ידע הלווה בתקנה זו ונמצא ממון יתומים יוצא שלא כדין, שאין בכוח התקנה לחייב בהם יתומים.

ואם נאמר אם רצו ב"ד כופין, למה לא יהא כח בתקנת אחרונים לתקן על בתי דינים בכך. משמע שאף אם רצו אין כופים. וא"כ עכ"פ לא יצא הדבר מספק, ודברי הסמ"ע נכונים.

והתומים (א): תמה על הרמב"ן, הא אמרינן בכתובות (פד): במעשה שדנו כר' טרפון להוציא מטלטלים מיתומים, והחזירו ריש לקיש הדין דהוי טעות בדבר משנה. ולפי הרמב"ן מה טעות יש כאן הרי רשות ב"ד לכפות?

וכ' הנתיבות (ביאורים א) – שעוד קשה, תפיסה לאחר מיתה קי"ל שמוציאים מיד התופס. למה לא יכופו ב"ד?

ולפענ"ד: אף שמוטלת על היתומים לפרוע, החיוב הוא על גוף היתומים ולא על המטלטלים שהם נשארים ברשות היתומים, וגם לב"ד אין רשות להגבותם.

סעיף א:2: חיוב לפרוע חוב אביהם אף ממלווה של אביהם ביד אחר

סעיף א: חלק 2: וכן חייבים לפרוע חוב אביהם ממלווה שהיתה לאביהם

ביד אחרים בין גבו קרקע בין גבו מעות.

אביהם בע"ח חוזר וגובה מהם. ✓ כ"פ בעה"ת: וכן חייבים לפרוע חוב אביהם ממלווה שהיתה לאביהם ביד אחרים

❖ שורשי הלכה (המקורות)

ב"ב (קכה.): יתומים שגבו קרקע בחובת

ח"מ – ק"ז

אחרון לקחת העצים מהיער, והתנו שאם לא ישלם במועד או לא יקח העצים במועד אבד זכותו.

ובהגיע מועד הפרעון לא היו לראובן המעות ולקח הלוואה משמעון ונתן לן שטר קניין העצים, והתנו שאם לא יחזיר המעות עד זמן פלוני השטר כולו יהיה לשמעון, ושילם ראובן הסך לשר. אמנם בהגיע זמן הפינוי לא לקחם ראובן מהשר, ובנוסף מכר השר היער לשר אחר אלם עד שנאשו ראובן ושמעון.

והנה ראובן נפטר וביקש השר הראשון משמעון הלוואה, ביקש שמעון מהשר שיקנה מהשר השני את העצים ועשה כן בהוצאה מועטת ונמצא באו המעות לגיבוי. שמעון לקח מהעצים מעותיו (500) והחזיר ליתומים השאר. האם כתובת אישה ובע"ח שעל היתומים גובים מעצים אלו?

תשובה: ראשית התנאי עם השר הראשון הוי אסמכתא, וכן התנאי עם שמעון, וראובן קנה העצים. שהרי ראובן שילם לשר 200 כפרעון והשאר זקף עליו כמלווה.

מ"מ אין בע"ח גובה מהם מטעם אחר, כיון שראובן נתייאש מעצים אלו הרי מה שהחזיר עתה ליתומים פנים חדשות באו

היא.

ומיירי שתפסה אמם לא יותר ממחצית כתובתה, שהרי יש מחלוקת הגאונים באלמנה שלא נשבעה על כתובתה אין לה וליורשיה כלום, ר' משולם הסכים שיש לה מחצה. כ"ד רב האי. הילכך: ישבעו בני שמעון לראובן שלא ירשו מאביהם כלום, ועל הנכסים שתפסה אמם ישבעו שאינם יודעים שתפסה יותר מחצי.

בין גבו קרקע בין גבו מעות. כ"כ הרשב"א: בע"ח חוזר וגובה מהם – מדרבי נתן.²⁴

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"חוב אביהם ממלווה"

פת"ש (א): כ' בת' נו"ב – טעמו שעיקר פרנסתינו ומחייתנו בחובות, ועיקר סמיכת בע"ח על זה, ולכן בע"ח גובה מהם. ולא משום ר' נתן.

לפי שיש מחלוקת ש"ך ואחרים בשעבוד רבי נתן: הש"ך – ס"ל שאף כשיש נכסים אחרים יש שעבוד ר"נ. והאחרים – ס"ל רק כשאין נכסים אחרים, אבל כשיש יגבה מהם ולא מרבי נתן.

וכאן אף כשיש נכסים אחרים ולאחרים ואין שעבוד דר"נ, מ"מ גובה ממלווה של אביהם כיון שעיקר סמיכת בע"ח אף על מלווה זו (ולא משום רבי נתן).

ולפ"ז: אף במלווה שביד עכו"ם גובה, אף שהרשב"א מסתפק אם יש בזה שעבוד דר"נ.

עוד כ' פת"ש בשם ת' חתם סופר: ראובן קנה משר גוי עצים ב 700 זהובים, אך נתן רק 200 ויש מועד לתת עוד 500 ומועד

²⁴. ב"י בשם שו"ת מהר"ם: ראובן יש לו שט"ח על שמעון ונפטר שמעון, ותפסה אלמנתו קצת מטלטלים לכתובתה, ואח"כ נפטרה וירשוהו בניה בני שמעון. ורוצה ראובן לגבות מאותם שתפסה, והם אומרים מאמנו ירשנו ולא מאבינו.

תשובה: אין לראובן על בני שמעון ממה שירשו מאמם, לפי שהתפיסה של אמה תפיסה גמורה

ח"מ – ק"ז

לכאן ואין לבע"ח כלום.

"ממלווה שהיתה לאביהם"

סמ"ע (ד): פירוש אע"ג דאית בי תרתני: הם מטלטלים, וגם היה ראוי ולא מוחזק (ובכה"ג לא נוטל בכור פי שנים). קמ"ל שגובים מהם.

ש"ך (ג): ה"ה שבע"ח יכול להוציא מדרבי נתן מבע"ח של בע"ח של אבי היתומים (כלומר: שמעון היה חייב לראובן, וראובן חייב לאבי היתומים – בע"ח אחר של אבי היתומים גובה משמעון מדרבי נתן). כמ"ש הרא"ש.

כ' האורים (ז): מלווה שהיה ביד אחרים – אפילו עדיין לא נגבית המלווה, וללווה ההוא אין לו רק מטלטלין, א"כ צריכין

לומר תרי סברות: דלא הוי ראוי דהא משתעבד ליה מדרבי נתן, וגם מה שגבה מטלטלין והו"ל מטלטלין דיתמי דהו"ל תקנת גאונים, מ"מ אמרינן.

"בין גבו קרקע בין גבו מעות"

סמ"ע (ה): אבל לדינא דגמרא דווקא אם גבו קרקע היו חוזרין וגובין מהן (כמ"ש הטור סעיף ט, והסימן קא). והאי גבו דמשמע דהיורשים כבר גבו, לאו דווקא קאמר, אלא אף אם לא גבו היורשים החוב, אלא הניח שטרי חוב על לוויין שלו, הבעל חוב מוציא מיד היורשים שטרי החוב וגובה בהן, דשטרות מחשבי כמטלטלין.

סעיף א³: ירשו קרקע ומטלטלים מה גובה בע"ח

סעיף א³ חלק 3: ^א ואם ירשו קרקע ומטלטלים, ואין מפורש בשטר שיגבה מטלטלי בין בחייו בין במותו, והיורשים רוצים להגבות לבעל חוב קרקע, והוא רוצה לגבות מטלטלים – הדין עם היורשים (שלא תקנו להכריחם במטלטלים רק כשאין להם קרקע, אבל כשיש להם קרקע דין בע"ח בקרקע והמטלטלים אינם משועבדים), [בעה"ת בשם הראב"ד וה"ה בשם קצת מפרשים].

^ב אבל אם לא ירשו כלום מאביהם – אין חייבים לפרוע חוב אביהם, ואפילו מצווה ליכא. הגה: ירש קצת נכסים, איז כריך לפרוע רק מה שירש [ריב"ש].

^ג ואם אומר: איני יורש ואיני משלם עיין לקמן סוף סימן רע"ח אם שומעין לו.

והרמב"ם. כ"כ הר"ן בדעת האחרונים, בעה"ט, בעה"ת, הרי"ף, וה"ה בשם רוב הפוסקים. לאפוקי הרשב"א.

ג. **"ע"ל ס"ס רע"ח"**

שו"ע (רעח-י): יצא עליהם שטר חוב,

❖ שורשי הלכה (המקורות)

^ב כ' הטור: אבל אם לא ירשו כלום מאביהם – אין חייבים לפרוע חוב אביהם ואפילו מצווה ליכא. וכ"נ מהר"ח

ח"מ – ק"ז

מדאורייתא, דבעינן כעין שהלווהו, מ"מ ביורשים שאין חל עליהם רק שעבוד מה שירצו היורשים יכולים לתת כמו זיבורית, אלא אם כן מפורש בשטר "מקרקעים ומטלטלים בחיים ובמות" שאז השווה דין אחר מות כמו דין בחיים, מש"ה יפרעו כמו בחיי אביהם.

"הדין עם היורשים"

פת"ש (ב): כ' ת' רעק"א – השואל רצה לומר דאף שקרקע משועבדת, אין צריך לתת מטלטלים בני חורין אלא גובים מהקרקעות המשועבדים (לפמ"ש המהרש"א בדעת התוס' – דאף שיש רק קרקעות משועבדים נפרעים מהם ולא מטלטלים)?

תשובה: זה אינו, שהמהרש"א יחידאה ומרו"פ לא משמע כן. כ"ד קצות החושן – שבכל גוונא אין נפרעים ממשועבדים במקום שיש בני חורין אפילו מטלטלים (וכ"ה בשו"ע קד-א), וחולק על המהרש"א.

וערוך השלחן: ולפענ"ד כיון שלפי דברי הרא"ש האידנא קרקע ומטלטלים שווים, דין היורשים כדין מורישם שאין ביכולתו לדחות אצל קרקעות, ואפילו לא תפס חייבים לתת לו מטלטלים.

ב. "לא ירשו מאביהם כלום"

סמ"ע (א): יש מצווה לפרוע חוב אביהם משום כבוד אביו ואמו, אבל כשלא הניח אביהן כלום אין בו מצוות כיבוד אב ואם, שהיא דווקא בממון של אביהן ואמן (כמ"ש ביו"ד ר"מ-ה).

בכור פורע בו פי שנים, ואם אינו רוצה ליטול פי שנים ולא לפרוע פי שנים – רשאי, ונפקא מינה שאם שאר היורשים קטנים או אינם כאן שאין בעל חוב יכול לגבות ממנו אלא כפי החלק הפשיטות. ויש מי שאומר שאם רוצה לחזור בו אינו יכול.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "ואין מפורש שיגבה"

קצות החושן (ג): ואף אם כתב שטר שעבוד מטלטלים אג"ק אינו גובה ממטלטלים, שלעולם אין גובה מנכסי יתומים אלא מזיבורית, ורק שכתב בפירוש שיגבה מטלטלים בין בחייו בין במותו גובה ממטלטלים.

"הדין עם היורשים"

סמ"ע (ו): כיון שמדינא אין מטלטלי היורשים משועבדים להם כלל, לכן יכולים להגבותו קרקע ולא מטלטלים.

וכ' ש"ך (ד) – ואפילו תפס בע"ח מטלטלים לא מהני כשרוצים היתומים לתת קרקע. וכ"מ מבעה"ת לאפוקי הב"ח.

נתיבות (ד): וקשה, לפי טעם הסמ"ע שמדינא אין מטלטלי יורשים משועבדים להם כלל, הרי בימינו שגובים ממטלטלי יתומים מדינא, א"כ הדין עם בע"ח לגבות ממטלטלים אף שיש קרקעות? ולכן נראה שהלווה עצמו אם יש לו מעות או מטלטלים דינו במעות ומטלטלים

סעיף ב: מחלוקת בין יורש למלווה אם הניח להם אביהם נכסים,

בע"ח שרוצה לעכב קבורת הלווה

סעיף ב: א. טען היורש שאביו לא הניח לו ממון, ואינו חייב לפרוע חוב

אביו משלו, אם טוען המלווה ודאי שאביו הורישו ממון – נשבע היורש היסת, ונפטר. ואם טוען: שמא, אין עליו אלא חרם סתם.

ב. הגה: ראובן שהיה חייב לשמעון, ומת ראובן, יכול שמעון לעכב קבורתו עד שיפרעו לו. ואם שמעון הוא קרובו של ראובן, בני המשפחה מוחין בידו שלא לעכב קבורתו, שלא לנוולו. ג. וכן אם בא בעל חוב וגבה כל נכסיו, אין מחוייב (בע"ח) לקברו.

קבורתו עד שיפרע לו, וקיבל רבינו תם את דבריו.

ואם שמעון היה קרובו של ראובן בני המשפחה מוחין בידו שלא לעכב קבורתו שלא לנוולו.

וכל שכן לבעל חוב שגבה כל נכסיו שאין מחוייב לקברו (כ"כ הטור ער"ה ס"ד – ה).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "שאביו לא הניח"

ערוך השלחן: דאין כיבוד אב ואם אלא משל אב (יו"ד ר"מ), ואף שנתבאר שאם אין לא, ולבן יש מחוייב הבן לזון אביו משלו, זהו דווקא לעניין מזונות ולא לתשלום חובותיו.

מ"מ מידת חסידות כשהבן עשיר ולאב יש עוון במה שלא שילם (כגון שיכל לשלם ולא רצה והעני, או שמתחילה לווה באופן שלא יכל לפרוע) ונשאר לווה רשע ולא ישלם, ראוי לבן להציל את אביו מעונש.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. כ' הרי"ף בתשובה: טען היורש שאביו לא הניח לו ממון ואינו חייב לפרוע חוב אביו משלו: אם טוען המלווה ודאי שאביו הורישו ממון – נשבע היורש היסת ונפטר. ואם טוען שמא – אין עליו אלא חרם סתם.

כ' בעה"ת: שי"א שמשביעים היורשים תקנת הגאונים שתקנו להשביע הלווה (כשאין לו לפרוע נשבע שאין לו, אף בטענת שמא יש לך, כדאיתא צ"ט/א).

וואין נראה כן, שלא תקנו אלא על הלווה עצמו ולא על היורשים. כ"כ הרי"ף – שלא משביעים.

ב. ד"מ (קי סק"ז): כ' בהג"א בשם אור זרוע – מעשה בא לפני ר"ת בראובן שהיה חייב מנה לשמעון ומת ראובן, וצוה שמעון שלא לקברו עד שיפרע לו המנה. והשיב ר' שמחה – דיכול מן הדין לעכב את

ח"מ – ק"ז

הוא קרוב היינו אחד מז' מתים שעליו מוטל הקבורה, אינו רשאי לנוולו.

"לעכב קבורתו"

פת"ש (ג): כ' הט"ז – ולענ"ד נראה דמיירי שהיורשים אלמים ואם יקברוהו תחילה שוב לא יוכל הלווה לגבות חובו מתחת ידם, לכך יכול לעכב קבורתו כיון שהניח נכנסים.

ובאו"ת כ' – שדבר זה שאין לו שחר לעכב קבורת המת בשביל בניו שהם אלמים, מה יעשה המת המוטל כאבן שאין לה הופכים. **אלא** העיקר כהש"ך – שיש כאן נכסים מועטים כדי צרכי קבורתו. כ"כ מע"מ, והנתיבות.

מ"מ ערוך השלחן כ' – שהדין אמת, ומעכבים הקבורה אם החוב ברור והיורשים אלמים, כי זהו זכות למת העיכוב. וגם דין הש"ך אמת.

ג. "אין מחויב לקוברו"

שו"ע (רנ"ג/לא): מי שנתן מממונו מתנות הרבה ושייר מעט ליורשיו, היורשים חייבים לקוברו.

שו"ע (ער"ה/ב): גר שמת ובזבזו ישראל כל נכסיו, אין הזוכים בנכסיו חייבים בקבורתו יותר משאר כל ישראל.

"שאביו הורישו ממון"

סמ"ע (ח): ממון – היינו בתר תקנת גאונים, אבל לדין הש"ס צריך לומר דהירושה הוא בקרקע. כ"כ האורים.

"חרם סתם"

אורים (יב): ואם נתן נכסיו במתנת שכיב מרע לאחר ובא בע"ח להוציא אי גובה ממטלטלים, יש בו מחלוקת רבוותא (התומים (ה): לדעת התוספות – גובה בעל חוב. והמרדכי בדעת רבינו שמואל – אינו גובה).

ויכול המוחזק לטעון קים ליה. ואפילו בכותב לבניו וראוים ליורשו. אלא אם כן רואים הב"ד דכוונתו להבריח מבע"ח, שב"ד מבטל ערמתו.

ב. "לעכב קבורתו"

סמ"ע (י): מיירי כשהמלווה והיורשים מחולקים, והמלווה טוען ברי שהניח ממון ואינו רוצה להאמין ליורשים אלא בשבועה שלא הניח כלום.

והש"ך (ו) – מיירי שהיורשים רוצים לפזר הממון לצורך הקבורה והוא מעכב שישלמו תחילה, כמו בחיים אם רואים שהלווה מבזבז מעכבים (ע"ג/י) (הגאון אמ"ו).

וביאר האורים (יג) – שורת הדין שבע"ח יקבלו פרעון והוא יקבר מצדקה, ולא יהיה נקבר משלהם, וזהו נכון. ולכך קאמר אם

סעיף ג: יורש שמכר נכסי אביו בע"ח טורף מהלקוחות

סעיף ג: יורש שמכר כל נכסי אביו, ודאי בעל חוב טורף מהלקוחות, אפילו אם יש ביד היורש נכסים קרקעות שלו, לפי שנכסיו אינם משועבדים לחוב אביו [בעה"ת והרא"ש].

ב. ואפילו של אביו זיבורית, ושלו עידית, אינו יכול לסלקו בעידית שלו, שלא מדעתו.

ג. אבל רוצה לסלקו שלא יטרוף מהלקוחות, ונותן לו מעות, אף על פי שלא ירש המעות מאביו, יכול לסלקו, אלא אם כן עשה אביו נכסים אלו אפותיקי מפורש לבעל חוב.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

ב.כ' בעה"ת: י"א כשהקרקע של היתומים שווה לקרקע שהניח אביהם מצו לסלוקי לבע"ח בקרקע שלהם. וי"א שאם המלווה לא רוצה אלא הנכסים שהניח להם אביהם הדין עמו. וכן הסכים הרמב"ן – משום מא קרקע היתומים גזולה.

ב. בעה"ת: ואם יש ליתומים מעות אף שלא ירשוהו מאביהם יכולים לסלקו במעות. אלא אם כן עשה אביו נכסים אלו אפותיקי מפורש לבע"ח.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "כל נכסי אביו"

ערוך השלחן: וכן אם הלווה מטלטלים ליורשיו או לאחר במתנת שכיב מרע – גובה בע"ח מהם (אע"פ שאינו גובה ממטלטלים שמכר או נתן במתנת בריא), לאחר תקנת הגאונים שמטלטלים דינם כקרקע, דלא עדיפה מירושה (תוס', רא"ש). וכ"ש

אם עשה כן הלווה במרמה להפקיע מבע"ח.

ג. "נותן לו מעות"

סמ"ע (יג): מעות ל"ד, ה"ה במטלטלים של עצמו יכול לסלקו אם ירצה היורש, שגם למטלטלים דין מעות שיכול להוליכן ולמוכרן באיזה מקום שירצה (פרישה). וקצות החושן (ד) – ותימה מנא לסמ"ע לחלוק על הב"י, שיכול לתת לו מטלטלים, הרי כתב הב"י (בסימן ק"ב מחודש א') – יורשים שלא הניח להם אביהם רק קרקעות והם רוצים לסלקו במטלטלים שלהם – הדין עם בע"ח, שמטלטלים אלו לא נשתעבדו. וכנ"ד הטור.

מיהו אם רוצים לסלקו במעות אע"פ שלא הניח להם אביהם מעות מסלקו, שהרי דין המלווה במעות, וטעמו שיכול לסלקו במעות הוא משום דלא הניח כהניח דמי כיון דמטבע אין בו סימן והוי כאילו הניח אביהן המעות. ועוד שאם רצו היורשים למכור קרקע ולתת לו מעות הרשות בידם. כ"ד הנתיבות לאפוקי האורים (טו) שפסק כהסמ"ע.

סעיף ד': יורש שמכר נכסי אביו, האם בע"ח גובה מדמי המכירה

סעיף ד': יורש שמכר כל נכסי אביו, ואין בעל חוב יכול לטרוף מהלקוחות, כגון שמכרם לעובדי כוכבים וכיוצא בזה: יש מי שאומר – שגובה מהדמים שביד היתומים (דהוי כמזיק שעבוד – נתיבות), וי"א – שאינו גובה.

כ"פ שו"ע בשם 'יש אומרים'.²⁵

❖ **ענפי הלכה** (האחרונים)
"שגובה מהדמים"

ערוך השלחן: משני טעמים

א. כיון שבימינו מטלטלים דינם כקרקע, א"כ מה לי הן מה לי דמי חליפת מכירה.
ב. היורש הזיק שעבודו של בע"ח וצריך לשלם.

ולפי טעם ב': אפילו לא קיבל המעות, כגון שאבד המעות או נתן מטלטלים מתנה ללא דמים, צריך לשלם. וכן עיקר להלכה – שגובים מהדמים.

"וי"א שאינו גובה"

סמ"ע (טו): כ' הטור – במכרו מטלטלים לכו"ע אין בע"ח גובה מהמעות משום שאין מטלטלים של יורשים משועבדים. ואף לאחר תקנת הגאונים לא תקנו לגבות ממטלטלים אלא בעודם ביד היורשים אבל לא אם קדמו ומכרו.

למקום שאין בע"ח יכול לגבות ממנו.

• מ"מ הרא"ש כ' – שאין כאן דין מזיק, שהרי לא קלקלו בגוף הקרקע כלום. וסיים הטור – ואיני משיב על דבריו.

❖ **שורשי הלכה** (המקורות)

ב"ב (קלט:): מי שמת והניח נכסים מועטים, הבנות יזונו, והבנים ישאלו על הפתחים.

שם (קמ:): א"ר יוחנן – ואם קדמו יתומים ומכרו, מה שמכרו מכרו ואין מוציאים מידם.

כ' הטור: מיירי שאין בעל חוב יכול לטרוף מהלקוחות כגון שמכרם לעכו"ם או מלווה על פה או מלווה בשטר ולא שיעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי.

הדין לאחר תקנת הגאונים

• רב האי – בימינו שגובים ממטלטלי יתומים, חייבים היורשים לזון הבנות ממעות המכירה שדינם כמטלטלים (וה"ה שבע"ח גובים מהמעות). כ"פ שו"ע בשם 'יש מי שאומר'.

• והרא"ש – כיון שמעות אלו לא נשתעבדו אינן ניזונות מהם, לפיכך גם בע"ח לא גובה מהיתומים ממעות המכירה.

²⁵ דין מזיק שעבודו של חברו:

• הטור – ונ"ל שאע"פ שבע"ח לא יכול לגבות מהמעות מטעם חוב אביהם, מ"מ היתומים צריכים לשלם לבע"ח מדין מזיק שעבודו של חברו, שאין לך מזיק גדול מזה שהכניסו

ח"מ – ק"ז

קצות החושן (ו): מזיק שעבודו של חברו.

המחלוקת כאן האם מי שמכר שעבודו של חברו מיקרי מזיק או לא?

• הרב האי – ס"ל דמיקרי מזיק.

• והרא"ש – ס"ל דלא מיקרי מזיק שהרי לא הזיק בגוף השדה.

והקשה גידולי תרומה על הרא"ש – בגיטין (מא.): עשה עבדו אפותקי ושחררו,

במחלוקת רבנן ורשב"ג האם מזיק שעבוד של חברו חייב או לא. והרי בעבד לא

הזיק בגוף העבד כלל?

ונראה עבד ששחררו הוי מזיק שעבודו היינו נמי קלקול בגוף עבד, דמעיקרא היה

עבדו משועבד למלווה ועכשיו ששחררו הרי אין כאן עבד כלל, מה שאין כן גבי

קרקע שמכרו דאין כאן היזק כלל בקרקע.

קצות החושן (ז): מכרו מטלטלים שנשתעבדו בקניין אג"ק :

כ' הטור – במטלטלים שמכרו ודאי פטורים, כיון שאינו אלא מכוח תקנת הגאונים.

כנה"ג – אף שמכרו מטלטלים שהשתעבדו אג"ק פטורים היורשים, כיון שמהתורה אין

שעבוד בע"ח חל על מטלטלים אפילו שעבד אגב, שלא השתעבדו אלא כ"ז שהם

בידו ולא אצל הלקוחות.

ותימה: מניין שמהתורה אין שעבוד מטלטלים אג"ק, הרי קניין אג"ק הוא מהתורה? שהרי –

א. אף שהתוס' – ס"ל שקניין אגב מדרבנן, והפסוק "ויתן להם מתנות עם ערי

כ' הטור בשם הרא"ש: ולא נקרא מזיק שעבודו של חברו שחייב, שהרי לא קילקל

בגוף הקרקע כלום.

הקשה הסמ"ע (טו): בסימן ק"ד סתם הטור: בע"ח מאוחר שקדם ומכר קרקע

המשועבדת למוקדם לגוי צריך לשלם (מדין מזיק). וכן קשה על המחבר שפסק כן בק"ד

וכאן הביא מחלוקת?

וי"ל ע"פ הרא"ש – דשאני יורשים שבשעה שמכרו שלהם מכרו, דקי"ל כרבא (פסחים

ל:): בע"ח מכאן ולהבא גובה (נמצא שלפני זה היה שייך ליורשים), מה שאין כן בע"ח

מאוחר (בק"ד) לא היה לו קניין בשדה אלא שיעבוד והרי הקודם קדם שעבודו.

הש"ך (ח) – חולק, לפענ"ד נראה כרב האי שאף שמכרו היתומים גובים ממעות

המכירה, דרב האי מיירי לאתר התקנה. דלא כהרא"ש, הטור והסמ"ע.

ועוד דמ"מ חייבים משום מזיק שעבודו של חברו כדלעיל ק"ד. כ"ד הטור אלא שלא

רצה לחלוק על אביו, וחייב אף שלא קיבל מעות המכירה, כ"ש אם קיבלם.

וכל מקום שכתבו הפוסקים דחייבים לשלם מדינא דגרמי, היינו אפילו לא נטל המוכר

דמים, אבל אם נטל, בלאו הכי חייב דקא משתרשי (כ"כ הטור בשם ראב"ד). ובימינו

ה"ה מכרו מטלטלים.

וכ' הנתיבות (ביאורים ז): מ"ש הש"ך דקא משתרשי' – בוודאי שדעת הש"ך רק להנך

דמחייבי היורשין לשלם, אבל להנך דפטרי, מוכח בהדיא בטור ובכל הפוסקים

דפטרי אפילו נטלו הדמים מהלקוחות שלקחו והם בעין בידם.

ח"מ – ק"ז

בצורות" הוא רק אסמכתא. מ"מ שאר הפוסקים – ס"ל שהוא מהתורה. ב. למ"ד שעבודה דאורייתא (סל"ט) אף מטלטלים משתעבדים מהתורה. ומהרא"ש משמע: שקניין אג"ק ושעבד אג"ק תרי מילי נינהו: קניין אג"ק נלמד מהפסוק "מתנות עם ערי בצורות". ומה שמטלטלים משתעבדים אג"ק לא בגלל הפסוק אלא כיון ששעבדו אג"ק יש לדבר קול כמו לקרקע, וכל טריפת לקוחות תלויה בקול. משמע ששעבוד מטלטלים אג"ק לא נלמד מקניין מטלטלים, אלא תלוי בקלא בלבד,

משמע שהוא רק מדרבנן. לאפוקי דעת הר"ן – דס"ל שלומדים שיעבוד מטלטלים אג"ק מקניין אג"ק ושניהם מהתורה.

"וי"א שאינו גובה"

אורים (יח): לפי הסמ"ע (טו) רק ביתומים שמכרו ס"ל לטור שאינו גובה כי בשלהם מכרו, כיון שבע"ח אין לו בגוף קרקע (דקי"ל פסחים ל: מכאן ולהבא גובה), אבל בע"ח מאוחר שמכר קרקעות לגוי, הרי המוקדם ודאי גובה הימנו כי הזיק שעבודו כי מה לו בקרקע זו.

סעיף ה: תפס המלווה מטלטלי הלווה

סעיף ה: האידנא שתקנו הגאונים לגבות מהיורשים אף מהמטלטלים שהניח אביהם, אם תפס המלווה מטלטלי הלווה, אפילו לאחר מיתה – מהניא, אפילו אין לו עדים על חובו, שאם לא תפס לא היו מגבינן ליה, והשתא דתפס נאמן לגבות מהם בשבועה, במיגו דאי בעי אמר: לא תפסתי [בעה"ת].

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"האידנא... תפס המלווה... מהני".

ומיירי דאין חובו ידוע (שאם לא כן מוציא בדיינים) ותפס בלא עדים, דנאמן במיגו שלא תפסתי. ואף שתפס בעדים אם לא ראו עתה בידו נאמן עד כדי דמיהם במיגו דהחזרתי.

סמ"ע (טז): כ' הטור – דתפיסה בזמן התלמוד לא מהני כי אם מחיים, אבל לאחר תקנת הגאונים (שגובים ממטלטלים של יתומים) – מהני אף לאחר מיתה.

סעיף ו: בא בע"ח לטרוף קרקע, קנו במעות הקרקע חזרה

סעיף ו: א"היה על אביהם חוב של מנה, ולא הניח לא מקרקעי ולא מטלטלי, אלא קרקע שווה חמשים, ובא בעל חוב וטרפה, ונתנו לו היורשים

חמשים משלהם (כדי לקנות הקרקע חזרה), ב. אפילו לא אמרו לו שבדמי קרקע זה הם נותנים לו – אינו יכול לחזור ולטרפה מהם בשארית חובו.

ג. וכן אין בעל חוב מאוחר ממנו יכול לטרפה, דהוה ליה כמו שהגבו אותה לו בחובו וחזרו ולקחנה ממנו [ה"ה בשם הרמב"ן והרשב"א].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. כתובות (צא:): ההוא גברא דהוּו מסקי ביה מאה זוזי, שכיב שבק (השאיר) קטינא דארעא דהוה שויא חמשין זוזי. אתא בעל חוב וקטריף ליה אזול יתמי יהבו ליה חמשין זוזי ולקחו חזרה הקרקע (ולא אמרו לאיזה מטרה, אם לסלקו מהקרקע) הדר קטריף לה.

אתו לקמיה דאביי אמר להן מצווה על היתומים לפרוע חוב אביהן, הני קמאי מצווה עבדיתו (ולא כדי לסלקו מהקרקע) והשתא כי טריף (את הקרקע) בדין קטריף. ולא אמרן דלא אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי דארעא קטינא אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי ארעא קטינא סלוקי סלקוה (והוי כאילו מכרה להם הקרקע).

פירוש: כשנתנו לו 50 זוז ולא אמרו שהם דמי קרקע, לא הוי קניין הקרקע אלא אמרינן שהוא פרעון חוב אביהם. ועכשיו טורף בחצי מקרקע שחזרה ליתומים. אבל כשאמרו שהם תמורת הקרקע הוי קניין הקרקע שמזה לא טורף בע"ח. הר"ן: דא"ל דמי קטינא סלוקי סלקוה – דהוי חזרו וקנו אותה ממנו, דהוי נכסים שקנו היתומים שלא משתעבדים לבע"ח. וכ"ה בירושלמי. כ"כ הרא"ש, ה"ה בדעת הרמב"ן והרשב"א.

ב"י: ואם לא אמרו... 50 קמאי מצווה קעביד – ה"ד שהניח להם אביהם מטלטלים שאז יש עליהם מצווה לפרוע (מה ששלמו לו 50), אבל לא הניח להם מטלטלים אינו חוזר וטורף שאין עליהם צווה לפרוע. כ"כ ה"ה בדעת רמב"ם.

ב. כ' בדק הבית: מאחר שפסק לעיל כמ"ד שאם לא הניח להם אביהם כלום אפילו מצווה ליכא, א"כ לאחר תקנת הגאונים אם לא הניח להם מטלטלים אינו יכול לחזור ולטרופ מהם, כיון ש – 50 ראשונים ליכא למימר דמצווה קעביד (אלא הם תמורת הקרקע שקנו ממנו חזרה). ואם הניח להם מעיקרא היה לו לגבות מקרקע ומטלטלים.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ב. "אפילו לא אמרו"

סמ"ע (יח, יט): ה"ד שלא הניח להם אביהם מטלטלים, שאז אפילו מכח מצווה אינם מחויבים לפרוע (ולכן אפי' לא אמרו, כשנתנו ה 50 לקנות הקרקע חזרה נתנו).

אבל הניח להם מטלטלים אמרינן מאי דפרעו ה 50 בשביל חוב אביהם (ולא לקנות חזרה הקרקע). ולכן כתבו הרא"ש והטור – דווקא כשפירש בשעה שנתן לו ה 50 שנותן בשביל הקרקע דהוי כקנה הקרקע

גביית חוב משועבדים

ז"ו בו קי"א: דין מלווה בשטר גובה ממשעבדי, והמלווה על

פה, ובו כ"ד סעיפים

הנושאים שבסימן זה:

סעיף א: מלווה ע"פ אינו טרוף מלקוחות, על הלקוחות, ... 288	סעיף א: מלווה בשטר טרוף..... 272
סעיף ב: הקדשות הרי הם כמשועבדים, קדם המכר להלוואה..... 274	סעיף ב: הקדשות הרי הם כמשועבדים, קדם המכר להלוואה..... 274
סעיף ג: נתן מתנה ע"מ שלא יטרפו ממנו, הדין במכר..... 275	סעיף ג: נתן מתנה ע"מ שלא יטרפו ממנו, הדין במכר..... 275
סעיף ד: נתן לבנו יחידו על תנאי שלא יטרפו ממנו..... 276	סעיף ד: נתן לבנו יחידו על תנאי שלא יטרפו ממנו..... 276
סעיף ה: ב"ד מכרו קרקע לפרוע לבע"ח, בע"ח אחר לא יכול לגבות ממנו..... 278	סעיף ה: ב"ד מכרו קרקע לפרוע לבע"ח, בע"ח אחר לא יכול לגבות ממנו..... 278
סעיף ו: אפוטרופוס שמכר קרקע היתומים, יכול לחזור ולגבות ממנו..... 279	סעיף ו: אפוטרופוס שמכר קרקע היתומים, יכול לחזור ולגבות ממנו..... 279
סעיף ז: אין מורידן בע"ח לנכסי לווה עד שישבע שלא נפרע..... 279	סעיף ז: אין מורידן בע"ח לנכסי לווה עד שישבע שלא נפרע..... 279
סעיף ז"א: טרוף ממשעובדים דווקא כשאין בני חורין..... 282	סעיף ז"א: טרוף ממשעובדים דווקא כשאין בני חורין..... 282
סעיף ז"ב: נתן הלווה מתנות, חולקים נכסי הלווה לפי גודל המתנה..... 283	סעיף ז"ב: נתן הלווה מתנות, חולקים נכסי הלווה לפי גודל המתנה..... 283
סעיף ט: שכיב מרע שציווה מנה לשמעון, והיורשים מכרו כל הנכסים..... 285	סעיף ט: שכיב מרע שציווה מנה לשמעון, והיורשים מכרו כל הנכסים..... 285
סעיף י: יורשים שמכרו נכסי אביהם לא טורפים מהם כשיש בני חורין..... 285	סעיף י: יורשים שמכרו נכסי אביהם לא טורפים מהם כשיש בני חורין..... 285
סעיף י"א: יש משועבדים בעירו ובני חורין בעיר אחרת..... 286	סעיף י"א: יש משועבדים בעירו ובני חורין בעיר אחרת..... 286
סעיף י"ב: כשלא יכול לגבות מבני חורין 287	סעיף י"ב: כשלא יכול לגבות מבני חורין 287

ח"מ – קי"א

הקדמה: גבייה ממשועבדים

ו. המלווה הטורף מהלקוחות, ה"ד מלווה בשטר, שיש לו קול, והלקוחות נזהרים להניח נכסים למלווה לגבות מהם, אבל מלווה בע"פ לא גובה מהלקוחות.
 ז. אף במלווה בשטר, אם הקונה נכסי הלווה הניח עוד נכסים כדי שיהיה מקום למלווה לגבות, אין המלווה טורף ממנו, ואם הלווה מכר אף אותם לנכסים ללקוח אחר, המלווה חוזר לטרוף מלוקח אחרון.
 ח. לטרוף מטלטלים שמכר הלווה: לפי דין הגמ' אין טורפים מטלטלים שמכר לווה, מ"מ אחר תקנת הגאונים, אף מטלטלים משתעבדים, ויכול לגבות ממטלטלים שמכר הלווה.
 מ"מ בימינו יש תקנת השוק שלא לגבות ממטלטלים שמכר, שאם לא כן ימנעו אנשים לקנות מטלטלים.

אדם שלווה מחבירו, נכסיו השתעבדו למלווה, לפרוע החוב אם לא יהיו לו מעות או נכסים לפרוע בשעת הפרעון.
 א. אם יש ללווה נכסים בשעת הפרעון, נפרע המלווה מנכסים אלו (כשאינן ללווה לשלם ההלוואה).
 ב. אף נכסים שקנה אחר ההלוואה, גובה המלווה מהלווה עצמו.
 ג. אם אין לווה נכסים, אבל יש קרקעות שמכר, יכול לטרוף מהקונה תמורתו חובו.
 ד. ה"ד שקרקעות אלו היו ללווה בשעה שלקח ההלוואה, שאז נשתעבדו למלווה, ואף שמכרן אח"כ טורף המלווה מלקוחות.
 ה. ואם כ' למלווה 'דאקני', פי' שמשעבד לו נכסיו שיש לו ומה שעתיד לקנות, טורף המלווה מהלקוחות אף קרקעות שקנאם אחר ההלוואה.

סעיף א: מלווה ע"פ אינו טרוף מלקוחות, אבל מלווה בשטר טורף

סעיף א: המלווה את חבירו על פה, אינו גובה אלא ממה שימצא ביד הלווה, אבל אינו טורף לא מהלקוחות שקנו ממנו ולא ממתנות שנתן, אבל מכל מה שימצא בידו, גובה, בין קרקע בין מטלטלים, אפי' קנאם אחר ההלוואה.
 ב. אבל המלווה בשטר, טורף מהלקוחות וממקבלי המתנה שקנו ושקבלו ממנו קרקע אחר ההלוואה, אפילו אם אינו מפורש בשטר כן. אבל אם פירש בפירוש שהלווה לו על תנאי שלא יטרוף מהלקוחות ולא ממקבלי מתנה, תנאו קיים, ואינו טורף מהם.

א. ב"ב (קעה.): משנה – המלווה את חבירו:

❖ שורשי הלכה (המקורות)

מהם אפילו מטלטלים. כ"ד הר"י מיגא"ש.
לאפוקי הראב"ד.

"בין קרקע"

סמ"ע (ב): כ' הב"י בשם בעה"ת - אם שיעבד נכסיו לכתובה, גובה מהם המלווה עד שיגיע זמן גביית הכתובה, ואז תגבה האישה כתובתה חזרה מהמלווה.

והאישה שנתן לה בעלה או אחר קרקע קודם שלוה, אע"פ שהבעל אוכל מהם פירות - אין בע"ח גובה מהם.

והש"ך (ב) - כשנתן לה בעלה קרקע אם הוא אוכל מהפירות בע"ח גובה מהם, אלא אם כן אינו אוכל ואז בע"ח לא גובה ממנו. וכ"ה בבעה"ת.

נתיבות (ביאורים א) - טעמו של הש"ך, דבשלמא כשנתן לה אחר קרקע יש לפירות דין נכסי מלוג ואין בע"ח גובה משום רווחא דביתא. אבל כשנתן לה הבעל שמדינא אין הבעל אוכל פירות, ואם הבעל יאכל פירות ע"כ שייר לעצמו הפירות ושוב בע"ח גובה ממנו.

ב. "אבל מלווה בשטר"

ש"ך (ב): כ' בעה"ת - ה"ה אם הודה בפניהם על ההלוואה וציווה לכתוב שטר (דהו"ל מלווה בשטר), וי"א דווקא שראו העדים שלוה בפניהם, שאם לא כן אע"פ שהוא מלווה בשטר לגבות מבני חורין לא

ג. אחריות דעלמא, אם ימצא השדה אינה שלו.

ואם לא פירט אחריות הוי טעות סופר. בכל המינים. אבל אם פירט ב' כולל א' ממעט ג'.

בשטר - גובה מנכסים משועבדים. בע"פ - מנכסים בני חורין.

כ' הרמב"ם: וגובה מבני חורין אפילו מנכסים שקנה אחר ההלוואה ואפילו לא כתב לו דאקני. ה"ה - ולמד כן מב"ב (קנז). מיניה אפילו מגלימא אכתפיה.

ב"שם: בשטר - גובה מנכסים משועבדים.

ב"מ (טו:): הילכתא אחריות טעות סופר. ב"י - כלומר כשלא כתב אחריות בשטר, סופר הוא שטעה, אבל זה לא הלווה מעותיו בלא אחריות, דלא שדי איניש זווי בכדי.

כ' התוס' - מיהו אם כתב בפירוש בלא אחריות, כל תנאי שבממון קיים.³⁷

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "אינו טורף מלקוחות"

סמ"ע (א): אע"ג דקי"ל שעבוד מלווה דאורייתא אפילו מלווה ע"פ (קידושין יג:), מ"מ תקנו חז"ל שאינו טורף מלקוחות במלווה ע"פ, דלית בהו קלא.

אפילו במתנה אע"פ שלא נתן מעות כיון שאם לא עשה לו לא היה מקבל ממנו מתנה והו"ל כמכר.

קצות החושן (א): מתנת שכיב מרע דינה כירושה (ולא כלקוחות), ולכן בע"ח גובה

³⁷ כ' ד"מ בשם נמ"י: ג' מיני אחריות הם, זה למעלה מזה (א <-- ג).

א. אחריות דנפשיה שיש למוכר עצמו זכות בקרקע.

ב. אחריות שבא מחמתו, כגון בע"ח שלו.

סמ"ע (ג): דקי"ל (ב"מ טו): אחריות ט"ס הוא ולא שדי אינש זוזי בכדי ומסתמא התנה באחריות והעדים שכחו לכתוב. כ"כ האורים (ה) - שדעת רוב מחברים אפילו ידוע שלא התנה מ"מ אמרינן סתמא נתכוון לאחריות והו"ל כמו התנה, עד שיתנה בפירוש שלא באחריות.

"אבל מפרש"

ערוך השלחן: אם יש הכחשה אם פירש או לא - ישבע הלווה או המוכר היסט ויפטר. ואם ביאר בשטר שלא יטרף מלקוחות, עדיין יכול לטרף ממקבלי מתנה, ואם כתב שלא באחריות סתם אינו טורף גם לא ממקבלי מתנה.

מהני למשועבדים, דשמא לחוב אחרים הודה.

אבל הש"ך - לא נהירא, דכותבים אף שלא ראו הנתינה. וכ"מ מבעה"ת שחולק על הי"א. כ"פ האורים (ד) - קי"ל כרוב פוסקים דאין צריכים העדים לראות נתינת המעות.

"טורף מלקוחות"

ח' רעק"א בשם הרדב"ז: ואם מכר לנוכרי שבדיניהם אין מלווה טורף מלקוחות, וחזר הנוכרי ומכרו ליהודי אחר - אין בע"ח גובה מהם, (כיון שהלקוח בא מכח הגוי).

"אפילו אם אינו מפורש"

סעיף ב: הקדשות הרי הם כמשועבדים, קדם המכר להלוואה

סעיף ב: א. הקדשות, הרי הם כמשועבדים ואין נפרעים מהם, כל שיש לו

בני חורין [ת' הרשב"א (ג-צא), וכן מוכח משבועות (מב:)] ובתוס', בעל המאור, רמב"ן, וש"פ. א. אם קדם המכר או המתנה להלוואה דבר פשוט הוא שאינו טורף מהם [טור, כ"כ הב"י - פשוט הוא].

ג. אלא אם כן יש הוכחה שלא נתכוין במכר ומתנה אלא להבריחם מבעל חוב, וכמו שנתבאר בסימן צ"ט שהמתנה בטלה. ואפילו קדמה להלוואת בעל חוב, גובה ממנה אפילו אם היא מלווה על פה.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

ג. להבריח מבעל חוב

שו"ע (צט-ו): החייב לחבירו, ונתן כל אשר לו לאחר להפקיע חובו, לא תועיל ערמתו ויגבה בעל חוב חובו...

הגה: מיהו אם נראה לבית דין שלא כיוונו להערמה, רק למתנה גמורה, קנה המקבל אף על גב שהיתה כוונתו להבריח [ב"י בשם רשב"א ותוספות ואשירי ומרדכי]. כ"פ הסמ"ע (ז).

שם (ז): הכותב כל נכסיו לאחר, ואחר כך

קצות החושן (ב): לקמן (קי"ז/ז – הגה) מלווה ע"פ גובה מהקדש דמים, דלא עדיף מהפקיר נכסיו.

מ"מ אינו גובה כל שיש בני חורין ואפילו בני חורין זיבורית. וכן הדין באנשים שהחזיקו בנכסי גר שמת שבע"ח גובה מהאחרון שבהם ואפילו יש לו רק זיבורית ולקודמים בינונית.

"כל שיש בני חורין"

ערוך השלחן: ואם הוא הקדש הגוף למזבח או איסור הנאה – אין גובים מהם (כמ"ש קי"ז). וי"א אף הקדשות בזה"ז שגובים מהם מ"מ צריך הטורף לפדותה בדבר מועט, שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון.

לווה מאחרים, ובבוא המלווה לגבות חובו מצווה להוציא שטר מתנה שקדם לשטר החוב, והכל רואים שאף על פי שכתב כל נכסיו לאחרים הוא מחזיק בהם ונושא ונותן בהם ומעולם לא יצאו מרשותו, ולא נתכוון אלא להבריה מבעל חוב שלא ימצאו ממה לגבות, ויאכל ממון אחרים – המתנה בטלה וגובה בעל חוב ממנה, אף על פי שקדמה להלוואה.

❖ **ענפי הלכה** (האחרונים)

א. **"כמשועבדים"**

ח' רעק"א: המפקיר נכסיו וקדם אחד זוכה בהם, כל מלווה שגובה ממשועבדים גובה מהזוכה (רע"ה/לא). ואם הבע"ח עצמו זכה בהפקר כבר נסתלק מחובו ואינו יכול לגבות שנית ההלוואה (נמ"י).

סעיף ג: נתן מתנה ע"מ שלא יטרפו ממנו, הדין במכר

סעיף ג: אם נתנו ללווה מתנה על תנאי שלא תחול עליה שום שעבוד, לא חוב ולא כתובה שקדם למתנה, ולא יחול עליו להבא – התנאי קיים, ולא יגבה בעל חוב ממנה, אפילו כתב לו דאקנה. אבל אם קנה קרקע והתנה עמו המוכר על מנת שלא יחול עליו שום שעבוד – אינו מועיל, ובעל חוב (של לוקח) גובה ממנה.

חוב ממנה. שהנותן יכול להתנות כל תנאי שירצה, כמו שיכול להתנות ע"מ שלא תמכרנה, ואפילו כתב שכבר נתחייב בה. ואע"ג דכתב "דאקני" לא גובה ממנו, שאינו יכול לקנות אלא מה שנתן לו

❖ **שורשי הלכה** (המקורות)

כ' הרא"ש: אם נתנו ללווה מתנה על תנאי שלא תחול עליה שום שעבוד, לא חוב ולא כתובה שקדם למתנה, ולא יחול עליה להבא – התנאי קיים, ולא יגבה בעל

נתיבות (ביאורים ב): טעם שבמכר לא מהני.
 (א). סמ"ע (ז) - דבמכר אם יתבטל המכר צריך המוכר להחזיר מעות ללוקח (הלווה), וא"כ המלווה יקח המעות (מדרכי נתן), ולכן התנאי לא מהני.

(ב). הטור והב"י (צט-כ) - התנאי הוא בגלל שהלוקח פייס המוכר שיתנה (שהרי אין נפק"מ למוכר), לכן הוי הברחה (ולכן גובה מהשדה).
 נפק"מ:

(א). אם נתייקרה השדה:

לפי טעם א) - אין בע"ח גובה במותר שוי המכירה (לפי שהמכירה בטלה ומחזיר דמי המכירה).

ולפי טעם ב) - גובה מהשדה כמה שהיא שווה.

(ב). כשיש עוד בע"ח מאוחרים, לדין קדימה:

לפי טעם א) - שהמכר בטל מכח התנאי, ובא בע"ח לגבות המעות שביד המוכר, במעות אין דין קדימה.

לפי טעם ב) - שהמקח קיים וגובה מהקרקע, בע"ח מוקדם קודם.

וכ' התומים: שמהטור משמע כטעם ב).

הנותן, ואם בע"ח יטרפנה נמצא נתבטל התנאי ונתבטלה המתנה וחוזרת לנותן - הילכך לא גובים ממנה.

אבל אם קנה קרקע והתנה עמו המוכר על מנת שלא יחול עליו שום שעבוד - אינו מועיל ובעל חוב (של לוקח) גובה ממנה (עיין בענפי הלכה הטעם שבמכר לא מהני). כ"כ הטור.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "נתנו ללווה במתנה"

ערוך השלחן: טעמו - במתנה דמהני תנאי שהנותן רצונו שהמקבל ישתמש לעולם במתנה לזכרון טובה שעשה לו, מה שאין כן במכר שקיבל מעותיו. ולכן אם מת הנותן גובה בע"ח מהמתנה (כמ"ש רמ"א/י).

"אפילו כתבו לו דאקני"

סמ"ע (ו): ר"ל אף דמהני דאקני לשעבד גם מה שיקנה אחר ההלוואה, מ"מ כאן שאינו קונה לדעתו, אלא ע"ד הנותן לא נשתעבד לו.

א. "והתנה עם המוכר... אינו מועיל"

סעיף ד: נתן לבנו יחידו על תנאי שלא יטרפו ממנו

סעיף ד: מי שנתן קרקע לבנו, על תנאי שלא יחול עליו שום שיעבוד, ואין לו בן אחר, ומת האב - בעל חוב של הבן גובה ממנה.

שיעבוד, והיה לו רק בן אחד. ואח"כ לווה הבן ונפטר ראובן - בע"ח גובה ממנו ממ"נ:
 שהתנאי שהתנה ראובן שייר לעצמו כח

❖ שורשי הלכה (המקורות)

כ' הטור בשם אביו רא"ש: ראובן נתן לבנו קרקע והתנה שלא יחול עליו שום

(א). לפי מהרי"ק - אין היורשים יורשים טובת הנאה שאין בה ממון (הרמ"א ערו"ו). כגון: שהתורה זיכתה בתרומה לתת לכהן שירצה, ואעפ"כ כשמת אין היורשים יורשים זכות זו. א"כ גם כאן אותו זכות שנשאר לאבא לא יורש בנו.

(ב). מיהו לפמ"ש הש"ך (ער"ו) שאם טובת הנאה ביד היורשים זוכים בו, ודווקא כשהוא ביד אחרים לא יורשים. א"כ כאן הרי הוא ביד היורשים לכן זוכים בו, דכיון דשייר האב פקע במיתתו וזכו בו היורשים מן הפקר, וגובה ממנו בע"ח. ואפשר שלא נוח ליורשים לזכות בזכות זה מההפקר כדי שלא יגבה בע"ח.

ג. לפי השל"ה (שהובא בסימן ער"ו-ב) שטובת הנאה לא נקנה אף שהיה בידו, אם כן ה"נ אין הבן זוכה בשיוור ההוא ליתן לפלוני אפילו הוא בידו ממש, כמ"ש מהר"א ששון.

"ואין לו בן אחר"

סמ"ע (ח): כ' הטור - טעמו - דכשמת ראובן הנותן אותו כוח ששייר לעצמו

ואפילו נשאר אצל הלווה שטר חוב שיוכל לפרוע חובו והוי בני חורין שאין גובים ממשועבדים, אפ"ה כיון ששטרות אין גופם ממון ויכול המלווה למחול אותם אינם בני גוביינא וכמאן דליתנהו דמי ויכול לטרוף מלקוחות.

ב"י - והריטב"א לשיטתו דס"ל כהרשב"א שלא מגבים לבע"ח שטרות. אבל לדעת הרא"ש שמגבים שטרות כמ"ש (קא/ה) דשטרות הוי בכלל נכסים, א"כ ג"כ יכול הלוקח לומר "הנחתי לך מקום לגבות ממנו" ואינו ויכול לטרוף מלקוחות.

בקרקע שאם יגבה ממנו בע"ח תתבטל המתנה למפרע, ואותו כוח זוכה בו הבן (שהוא היורש היחידי).

וא"כ כשבא בע"ח לגבות מהקרקע נתבטלה המתנה ונשאר הקרקע בחזקת הבן מכח הירושה, והו"ל כלווה ואח"כ קנה דמשתעבד משום דכתב ליה דאקני. לפיכך: גובה בע"ח מהקרקע בין בחוב שלוה בחיי אביו או אח"כ.³⁸

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"על תנאי"

קצות החושן (ג): נתן ליורשו וא"ל חוץ מבע"ח, האם בע"ח גובה מיורש? מהר"א ששון: מחלק, דווקא אומר הלשון "על תנאי" גובה בע"ח מהבן לאחר פטירת אביו, אבל האומר "חוץ מבע"ח שלא יגבה" הרי קי"ל (גיטין פב.) חוץ שיורא הוא, ששייר האב לעצמו זכות שלא יחול בו חוב, וזה לא נפקע כלל.

והקשה התומים (ב) - מה בכך ששייר לעצמו הרי אחר המיתה זוכה הבן באותו שיוור? ויש לתרץ -

³⁸ כ' ריטב"א: תנאי שכותבים בשטר שימכור הלווה מנכסיו בין בזול בין ביוקר ויפרע לבע"ח: לא בא לגרוע כוחו של מלווה שימכור הלווה נכסיו בדינר ולא יהא למלווה מה לגבות. אלא ליפות כוח המלווה שלא לאחר פרעונו.

ולכן: אם מכר הלווה נכסיו בפחות מכדי שווים ולא נשאר נכסים שימכור להשלים פרעון חובו - הרי מה שעשה עשוי, והמלווה יטרוף מהם, ואף שמכרם לקטן, גובה כמו שגובה מהלווה, ולא תועיל הערמתו.

והטור גורס "ומת האב ואח"כ לווה משני".
וכן עיקר.

"בן אחד"

סמ"ע (ט): ואם יש בנים אחרים גובה בע"ח חלק ירושתו של בן זה, שאף שנתבטלה המתנה וחזרה לאב, מ"מ כל בן זוכה חלקו בירושה.

ואין לומר שדעת האב היתה שלא יזכה בן זה כלל אלא שאר אחיו כדי שלא יגבה ממנו בע"ח, שא"כ אף כשיש לו בן אחד נאמר כן שלא יזכה בן זה כלל מהירושה אלא שאר קרוביו.

בקרקע זכה הבן (כיון שאין בן אחד), ואף שמתבטל המתנה, חוזר לבן כיורש, והו"ל כלוה הבן ואח"כ קנה שנשתעבד משום שכתב לו דאקני.

ומ"ש דאקני - ה"ד כשחזר הבן ומכר השדה לאחר, אבל כ"ז שהוא אצלו משתעבד אע"פ שלא כתב לו דאקני. ולכן השמיט המחבר "דאקני".

והש"ך (ה) בשם הב"ח - נפק"מ אם לווה שנית לאחר מיתת האב, אז: בלא באקני - גובה בע"ח שני (פירוש שחולקים בשווה). בדאקני - נשתעבד רק לראשון.

סעיף ה': ב"ד מכרו קרקע לפרוע לבע"ח, בע"ח אחר לא יכול

לגבות ממנו

סעיף ה': מי שיש לו חובות הרבה, וב"ד מכרו קרקע הלווה כדי לפרוע לבעל חוב המוקדם - אין שאר בעלי חובות יכולים לחזור על הקרקע ולהוציאו מיד הלוקח (דהוה ליה כאלו שעבוד אותו בעל חוב עדיין קיים על קרקע זה). אבל אם מכרו הלווה עצמו כדי להגבות לבעל חוב המוקדם, יכולים שאר בעלי חובות לטורפו מהלוקח [שו"ת הרשבא חלק א, אלף כה].

כ"פ שו"ע (ח"מ קד - ט): אם בית דין מכרו קרקע של זה להגבות לבעל חוב מוקדם, אין בעל חוב מאוחר יכול לטרוף. אבל אם הלווה מכרו כדי לפרוע לבעל חוב מוקדם, בעל חוב מאוחר טורף מהלוקח.

גם כן הדין כך והרי היא כמכרו בית דין - אורים).

אבל כשמכר הלווה עצמו דין הלוקח כעומד במקום הלווה מש"ה המאוחרים חוזרים וטורפים ממנו (ביאר האורים - דבזה לא עדיף כחו רק כמו כח המוכרו שהוא הלווה, ואילו הנכסים ביד הלווה היה בעל חוב גובה, וכן הדין כשהם ביד לוקח).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"אין בע"ח יכול לטרוף"

סמ"ע (כה): טעמו - דאלים כח קנייתו מב"ד שמכרו לו כאילו הוא ביד מוקדם שאז אין יכולים המאוחרים לטרוף מידו (וכן אלמנה שיש לה רשות למכור בלי בית דין

"טורף מהלוקח"

שעבודו מיד שגבה תמורתו. וכן הדין בשנים שהחליפו בתיהם, אין בע"ח של אחד מהם גובה משניהם (אם חובו כנגד שניהם). לאפוקי ת' צ"צ ועבה"ג. וכן יש לדקדק מלשון השו"ע כאן שכתב "בעל חוב מאוחר טורף מהלוקח" ולא כתב שגם בע"ח ראשון חוזר וגובה (אם נשאר עדיין חוב).

פת"ש (ט) בשם שבו"י: ראובן חייב לשמעון בשטר 200 זוז, מכר ראובן שדהו ללוי במנה ופרע לשמעון, ועכשיו רוצה שמעון לטרוף השדה מלוי תמורת מנה נוסף שחייב לו ראובן. טוען לוי שדמי המכירה שנפרע הוי כאילו כבר נפרע משדה זו ואין טורפים משדה ב"פ? תשובה: הדין עם לוי, כיון שאין בע"ח יכול לטרוף ב"פ מאותה קרקע שכבר נפרע

סעיף ו: אפוטרופוס שמכר קרקע היתומים, יכול לחזור ולגבות ממנו

סעיף ו: אפוטרופסי יתומים שמכרו לאחרים, לא אמרינן דאחריות דנפשייהו

קבילו עלייהו, אלא חוזרים וטורפים בחובם (פירוש אף שהאפוטרופוס מכר קרקע יתומים לאחרים, יכול האפוטרופוס כאדם פרטי לחזור ולטרוף מקרקע זו בחובו שיש לו על היתומים), [הר"ן].

בשו"ע (קמז-ב): וכן אם העיד לוי בשטר שכתוב בו השדה פלוני של ראובן מצד מזרח או מערב, הואיל ועשה השדה סימן לאחר והעיד בשטר איבד זכותו ואינו יכול לחזור ולערער. הגה - אפוטרופוס או בית דין שמכרו של יתומים בכהאי גוונא לא אבדו זכותם [שיש] להם על השדה.

סעיף ז: אין מורידן בע"ח לנכסי לווה עד שישבוע שלא נפרע, מי

שנמחק שטרו

סעיף ז: א"בעל חוב מוקדם שבא לגבות, (ויס' כאן עוד צעל חוב מאוחר)

[רי"ן], ואין ללווה נכסים יותר מכדי חובו של זה - אין מורידין אותו (בע"ח המוקדם) לנכסי לווה אפילו יש נאמנות בשטר, עד שישבוע שבועת המשנה שלא נפרע כלום, כדין טורף, שהרי טורף מהשני.

ב"מי שנמחק שטר חובו וכתבו לו בית דין שטר אחר, וכן מי שהלווה את חברו מלווה על פה, ונתחייב לו בדין ולא היה לו מה לפרוע, וכתבו לו

מעשה ב"ד, אם טורפין מהלקוחות, נתבאר בסי' ע' ס"ו.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. כ' בעל התרומות: היכא שהוא חייב

לשנים והאחד מוקדם לחבירו, ואין ללווה נכסים שיספיקו כי אם לראשון, אף על פי שזכה בהם הראשון אין מורידין אותו לנכסי הלווה עד שישבע שבועת המשנה שלא נפרע ממנו כלום, כדין טורף, שהרי טורף לשני. ואפילו איכא נאמנות בשטר לא מהני מידי לדעת הרי"ף.

כ"פ בשו"ע (פב-ב): (בע"ח מוקדם שבא לגבות) - ומיהו אם יש בע"ח מאוחר ממנו - לא יגבה אלא בשבועה, שישבע לבעל חוב המאוחר שלא נפרע מחובו כלום.

ואין המוקדם יכול לומר למאוחר לא אשבע עד שתשבע שלא נפרעת מחובך, אבל מחרים סתם על מי שיודע שהוא פרוע ומשביעו בחינם. ואפילו אם יש בו נאמנות מפורש לראשון שהוא מאמינו כנגד בעל חוב מאוחר - אעפ"כ צריך להישבע.

ב. שו"ע (ע/ו): מי שנמחק שטרו וכתב לו ב"ד שטר אחר - דינו כמלווה בשטר ואינו יכול לטעון פרעתי. ויש מי שאומר דה"ה אם תבע את חבירו על פה ונתחייב לו בדין ולא היה בידו לפרעו וכתבו לו מעשה ב"ד, אם טען אח"כ פרעתי - אינו נאמן וגובה מהלקוחות [בעה"ת בשם הראב"ד].

גביה מלקוחות

בעה"ת: מלווה בע"פ אינו גובה ממקבל מתנה (גיטין נ:), מיהו אם נתן במתנת שכ"מ דין המקבל כדורש וגובה מלווה

ממנו אפילו מתנת מטלטלים. מיהו הראב"ד - ס"ל שאינו גובה. והרמב"ן כ' - שני הסברות.

בעה"ת: בשטר גובה ממשועבדים, אף שלא ראו שלוה ממנו, כל שהודה בפניהם שהוא חייב לו וציווה לכתוב שטר וכתבו ומסרו לידו, אף בלא קניין. (כ"כ ערך לחם בשם הפוסקים - שהרי שטר יש לו קול והלקוחות הם הפסידו על עצמם).

וי"א - דווקא שראו שלוה בפניהם, הלא"ה אע"פ שהוא מלווה בשטר לגבות מבני חורין, מ"מ לא גובה ממשועבדים, אימור לחוב אחרים הודה.

הרא"ש: הא דבשטר גובה ממשועבדים דווקא כשכתוב בשטר סכום ההלוואה, אבל בהודאת הלווה על הסכום אינו כלום.

רי"ו: כל מקום שהמכר אינו מכר, מעות המכר שביד המוכר הוי מלווה ע"פ אפילו כתב לו שטר מכירה, ואינו גובה ממשועבדים.

כתבו התוס' - ושטר המכר הוי חספא בעלמא ויכול המוכר לומר לו פרעתיך כדין מלווה ע"פ.

וכ"ה בשו"ע (ע/ו): מי שמכר שדהו באונס ומסר מודעא קודם לכן בענין שהמכר בטל - המעות של האנס שביד המוכר יש להם דין מלווה על פה ואינו טורף ממשעבדי בכח שטר שבידו, שאין לו דין שטר שלא ניתן להיכתב, וגם נאמן לומר פרעתי (תשו' הרשב"א).

בעה"ת: נכסי הבעל שמשועבדים לכתובת

שאינ כן שם גבי ערב דודאי ע"ד שהלווה
יפרע לו חזרה.

הלכות אפותיקי

זו"מ קי"ז: דין העושה שדהו או עבדו אפותיקי, ובו ז' הסעיפים

הנושאים שבסימן זה:

- סעיף א: עשה שדהו אפותיקי לבע"ח או לכתובה 355
 סעיף א: עשה שדהו אפותיקי מפורש, איך ממה גובה 357
 סעיף ב: משכונא דינה כאפותיקי 359
 סעיף ג: עשה שורו או שאר מטלטלים אפותיקי 359
 סעיף ד: עשה מטלטלים אפותיקי האם מלווה מאוחר גובה מהם 361
 סעיף ה: עשה עבדו אפותיקי 361
 סעיף ו: עבד שעשאו רבו אפותיקי ושחררו 363
 סעיף ז: איסור הנאה מפקיע מידי שעבוד 364

סעיף א: עשה שדהו אפותיקי לבע"ח או לכתובה

סעיף א חלק 1: ^אהעושה שדהו אפותיקי לבעל חובו או לאשה בכתובתה,

והוא שיכתוב להם: מכאן תגבו, ושטפה נהר (פירוש, שהמים צפין על גבה ואי אפשר
 לחרשה ולזרעה – סמ"ע) – הרי זה גובה משאר נכסים וטורף אותם (אין יכול הלווה
 לומר נסתחפה שדך – סמ"ע). ^ב(אבל כל זמן שהיא צידו אינו יכול לסלקו זנכסים אחרים,
 רק זמנות) [המגיד ור"ן], (וי"ט חולקין) [טור].

^גואם התנה עמו שלא יהא לו פרעון אלא מזו – אינו גובה משאר נכסים.

י. ואם מכרה לאחר ובא בעל חוב זה לטרפה, אינו יכול לסלקו בדמים, מאחר שהתנה עמו שלא יהא לו פרעון אלא מזו...

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. גיטין (מא.): איתמר - העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר - גובה משאר נכסים.

ואם א"ל - לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים.

תניא אידך: העושה שדהו אפותיקי גובה משאר נכסים.

הרי"ף בשם ירושלמי: העושה שדהו אפותיקי ומכרה, מכורה (לשעתה) והלוקח יחוש לעצמו, וה"ד כשמכרן לשעה, אבל אם לא מכרן לשעה אינן מכורין (כלל אפי' לשעתה).

פי' פני משה: הלוקח יחוש לעצמו - שאם ימות או יגרשנה המוכר תטרוף כתובתה ממנו שאינה מכורה אלא כל זמן שהוא חי ולא גירשה, וכן הבע"ח אם לא ימצא משאר הנכסים לגבות.

כ' הרי"ף - דמיירי באפותיקי סתם.

פרש"י: גובה משאר נכסים - אם ירצה ימכור את אלו והם יגבו מהשאר.

פירוש הר"ן: שטפה נהר - כל השדה וגוף הקרקע מקולקל שהמים צפים עליה לעולם. גובה משאר נכסים - אף שא"ל גבה מזו אם לא פרעתיך לא קם ברשותו, ולא ע"ד זה הלווהו.

כ"פ הטור: אם שטפה נהר גובה משאר נכסים, ואם מכרה המכר קיים, שכ"ז שימצא בני חורין לא יטרוף מזו, ואם לא

ימצא טורף אותה. כ"ד הר"ן - שהרי לקוחות (שקנו שדה האפותיקי) יאמרו לזה הרי שהנחנו לך מקום לגבות. וכ"מ בירושלמי.

ב. כ"ז שהיא בידו

כ' ה"ה בשם הרשב"א והר"ן - אבל כ"ז שלא שטפה נהר אין לו אלא מאותה שדה. כ"פ הרמ"א.

אבל הטור - אף שהיא בידו ולא מכרה, יכול לסלקו בשאר נכסים, אלא אם כן יתן מעות שבמעות יכול לסלקו ממנה. כ"פ בדרישה. וכ"פ הרמ"א בשם יש חולקין.

וכ' הב"י - כן נראה מדברי בעל התרומות (שכתב הא למה זה דומה, למי שעשה שדהו אפותיקי לאחר ואמר לו לא יהא לך פרעון אלא ממנו שאינו יכול לסלקו בשומא של קרקע אחרת ואפילו בעדית).

ג. גיטין (מא.): ואם א"ל - לא יהא לך

פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים. כ"פ הטור: עשאה אפותיקי מפורש, "לא יהא לך פרעון אלא מזו" - אינו יכול לסלקו בשאר נכסים אלא אם כן יתן לו מעות.

ד. ואם מכרה לאחר - ה"ז מכורה עד שיגיע זמן הפרעון, וכשיגיע זמן הפרעון טורפה אפילו יש ללווה בני חורין (כיון שכ' לו אפותיקי מפורש). כ"פ הרמב"ם.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א.

"מכאן תגבו"

סמ"ע (א): לשון הטור - שאמר לו 'אם לא אפרע לך גבה מזו'. דאף על גב דאמר ליה 'גבה מזו', לאו לאוקמיה ברשותיה אסיק, ולא אדעתא דזה לחוד אוזפיה (ולכך עדיין שעבודו על שאר נכסים - אורים), וכ"כ ר"ן. ושניהם יכולים לחזור ולגבות משאר נכסים, ואפילו האפותיקי בעין כמ"ש הרמ"א בשם י"ח. וכ"ד ר"פ, ולא כמשמעות המחבר שכתב דין זה על שטפה נהר (שמשמע שאינו בעין) והיא דעת ה"ה.

ב.

"רק מעות"

סמ"ע (ד): ה"ה במטלטלים שנקראים מיטב, ואפילו באפותיקי מפורש יכול הלווה לסלקו בהם. כ"כ הש"ך בשם הב"ח.

ג.

"אינו גובה מהשאר"

סמ"ע (ה): אפילו נשתדפה שדה זו א"ל נסתחפה שדך. ואם מכר שדה זו כשיגיע הזמן טורפה מהלוקח אפילו יש ללווה בני חורין (ט).

ד.

"אינו יכול לסלקו בדמים"

סמ"ע (ו): פירוש הלוקח אינו יכול לסלקו (קיד/ג), אבל הלווה עצמו יכול לסלקו במעות, הן באפותיקי סתם והן באפותיקי מפורש.

סעיף א²: עשה שדהו אפותיקי מפורש, איך גובה ממנה

סעיף א חלק 2^א: הגה: עשה שדהו אפותיקי מפורש, שאמר ליה: לא יהא לך פרעון אלא מזו, ונמלא הקדה לא היתה שלו - יש אומרים לגובה משאר נכסים [רבינו ירוחם בשם התוס']. אבל אם טרף ממנו צעל חוב מוקדם, אינו חוזר עליו [שם].

ב. עשה שדהו אפותיקי לבעל חובו, או לאשה בכתובתה, ומכרה - הרי זו מכורה, וכשיבא בעל חוב לגבות, לא ימצא נכסים בני חורין יטרוף אותה. בד"א כשמכרה לשעתה, אבל אם מכרה ממכר עולם, אינה מכורה.

ג. הגה: זהו דעת רמב"ם, אבל רוב המפרשים חולקין, וסבירא להו דאפי' יש כאן בני חורין טורף מאפותיקי מפורש. ואם מכר, המכר קיים עד שעת טירפא, וכן עיקר [טור והמגיד].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. כ' רי"ו: ואם עשאה אפותיקי ונמצאת

שדה שאינה שלו :

לפי הרמב"ן - אינו חוזר עליו.

ולפי התוס' - חוזר, וגובה משאר נכסים.

מפורש). כ"פ הרמ"א.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "גובה משאר נכסים"

סמ"ע (ז): דהוי טעות מעיקרא, שלא היה להמלווה שום זכות בהשדה זו שאינה שלו (כיון שהיא גזולה). אבל אם היתה שלו אלא שטרפו ממנו בעל חוב מוקדם, אין המלווה חוזר על הלווה, כיון דהתנה עמו דלא יהא לו פרעון אלא מזו והיה אפשר להשתלם מזו אם היה להלווה במה לשלם לבעל חוב המוקדם.

ג. "לא ימצא נכסים בני חורין יטרוף"

אותה"

סמ"ע (ח): זו דעת הרמב"ם, ממ"ש הרמ"א "אבל רוב המפרשים חולקים", משמע דס"ל שהרמב"ם מיירי בסיפא שאפילו עשה שדהו אפותיקי מפורש, גובה משאר נכסים. אבל הסמ"ע מוכיח שדעת הרמב"ם, כשכתב אפותיקי מפורש גובה רק ממנו ולא משאר נכסים (עיין שם).

ד. "אצל רוב המפרקים חולקין"

אורים (ז): כוונת דבריו דלא מבעיא דחולקין באפותיקי סתם דפשיטא דהא אם ימצא בני חורין אינו טורף ממנו, אלא אפילו גבי אפותיקי מפורש סבירא להו להחולקין אף שיש בני חורין טורף מאפותיקי מפורש.

"טורף מאפותיקי מפורש"

סמ"ע (ט): כתב הרשב"א – אם כתב לו אפותיקי מפורש, אף ששיעבד לו ג"כ שאר

מ"מ אם בא בע"ח מוקדם וטרף ממנו (את השדה האפותיקי) – אינו חוזר עליו.

ב. כ' רי"ף בשם הירושלמי (יבמות): העושה שדהו אפותיקי ומכרה, מכורה והלוקח יחוש לעצמו (דכשירצה בע"ח לגבות יטרוף ממנה). ודווקא שמכרן לשעתו אבל מכרן לעולם אינם מכורים.

(פי' פני משה: הלוקח יחוש לעצמו – שאם ימות או יגרשנה המוכר תטרוף כתובתה ממנו שאינה מכורה אלא כל זמן שהוא חי ולא גירשה, וכן הבע"ח אם לא ימצא משאר הנכסים לגבות).

ג. עוד כתוב בירושלמי (שביעית) – נחלקו

במשעבד שדהו אפותיקי מפורש :

רבי אחא – מכורה לשעתה.

רבי יוסי – אינה מכורה לשעתה.

להלכה:

רמב"ן – אין הלכה כירושלמי, אלא כל שמכרן אפילו לעולם מכורים, אלא אם כן לא ימצא בע"ח שאר נכסים שאז גובה מהם.

אבל הרמב"ם – הביא הירושלמי: כשיש בני חורין גובים מהם, רק שלא ימצא בני חורין, שמכר שאר נכסיו יגבה מזו.

כ"פ ר' אפרים – גובה מזו ולא משאר נכסים שמכר.

ב. כשמכרו ממכר עולם אינו מכור, שהיה לו לפרש שהוא משועבד באפותיקי, כדי שאם ימכור שאר נכסיו יגבה בע"ח מזה.

ד. מ"מ ה"ה והראב"ד חלקו על הרמב"ם בהבנת הירושלמי, וגם הטור פסק כהרמב"ן (דאפי' יש כאן בני חורין טורף מאפותיקי

נכסיו בשטר, אפילו הכי דינו כשאר נכסים. כ"כ ד"מ ג'. אפותיקי מפורש ולא יוכל לסלקו בשאר

סעיף ב: משכונא דינה כאפותיקי

סעיף ב: משכונא, אם משכנה לו סתם, דינה כאפותיקי סתם. ואם פירש לו, 'לא יהא לך פרעון אלא ממנה' – דינה כאפותיקי מפורש.

דינה כאפותיקי סתם וגובה ממנה או משאר קרקעות.

❖ ענפי הלכה (האחרונים) "משכונא"

סמ"ע (י): פירוש שמשכן לו שדהו לאכול פירות בנכיתא. וכ' הב"י – ובודאי שאין לו רשות למוכרה תוך זמנו רק לעניין לסלקו בנכסים אחרים דינה כאפותיקי.

"אפותיקי סתם"

נתיבות (א): רק לעניין שאינו יכול לסלקו במעות, אבל ודאי אם מכרה ויש בני חורין אינו יכול לגבות מן האפותיקי. מ"מ במשכונא ודאי שאינו יכול למכור מה שכנגד חובו (כמבואר ביו"ד רמ"א רנח/ז).

❖ שורשי הלכה (המקורות)

כ' הרשב"א: משכונא דינה כאפותיקי, אם היא סתם שמשכנה לו סתם הוויא כאפותיקי סתם ואם פירש לו לא יהא לך פרעון אלא ממנה אז דינה כאפותיקי מפורש. כ"כ הטור.

כתב הרב המגיד בשם הרשב"א: שכ' בשם חידושי הרמב"ן שפירש רבינו חננאל, אפותיקי סתם כגון משכנתא, כ"כ רבינו יצחק. ומשמע שאפותיקי סתם הוא שמשכן שדהו לאכול פירות בכדי דמיהם או בנכיתא והתנו שיהא גובה ממנו לזמן פלוני אם לא פרעו, ומשכונא סתם היא שאין כותב בה גוביינא כלל.

והר"ן כ' – שמשכנתא שאוכל פירות מעתה עד שתפדה אף על פי שלא אמר לו גבה

סעיף ג: עשה שורו או שאר מטלטלים אפותיקי

סעיף ג: עשה שורו אפותיקי, ומכרו – אין בעל חוב גובה ממנו. וכן שאר המטלטלים, מפני שאין להם קול. ואפילו עשאם אפותיקי בשטר, וואפילו ידע הלוקח שעשאם אפותיקי, דלא פלוג רבנן.

א"ב"ב (מד:): אמר רבא – עשה עבדו

❖ שורשי הלכה (המקורות)

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "עשה שורו אפותיקי"

סמ"ע (יב): כ' הרשב"א - ה"ה נתן שורו במתנה (ול"ד מכר) אין בע"ח גובה ממנו. וקצות החושן (א) כ' - שמהתוס' (ב"ק קח:) לא משמע הכי, דבנתן מתנה בע"ח גובה ממנו לפי שאין הפסד למקבל. מיהו מהתוס' (ב"ק יא:) משמע דשורו אפותיקי לא גובה מיתומים וכ"ש שלא יגבה ממקבל מתנה. כ' ערוך השלחן: ולדינא הוי ספקא דדינא (או"ת).

"אפילו עשאו אפותיקי בשטר"

סמ"ע (יד): טעמו - דמטלטלים לאו בני שטרא נינהו, משום שלוקח לקחם מיד לביתו, ואין כאן שיעבוד קרקעות להיות עומד לזכרון ע"י שטר. וכ' ערוך השלחן - ולדידן אף שעבוד נכסים אגב קרקע אינו גובה משום תקנת השוק.

ב. "ואפילו ידע הלוקח"

סמ"ע (טו): לשון הטור (ג) - כגון שהיה עד באותו מלווה, ובטור (קי"ג) - אפילו התרה המלווה בלקוחות ואמר להם אל תקנו מטלטלי הלווה, אינו גובה מהן, מפני שלא חל עליהן שעבודו כלל. אורים (יג) - כל מקום שתקנו חכמים דלא יטרוף מפני שאין לו קול לא פלוג חכמים אפילו ידע בו הלוקח ואפילו התרה בו שלא יקחנו.

אפותיקי ומכרו, בע"ח גובה ממנו. שורו אפותיקי ומכרו - אין בע"ח גובה ממנו. מ"ש? האי אית ליה קלא והאי לית ליה קלא.

פרשב"ם: עבדא אית ליה קלא - אפסידו לקוחות אנפשייהו. פרה לית ליה קלא - פרה וטלית ולא ידעו הלקוחות להיזהר והלכך מעיד לו עליה דאין מעמידה בפני בעל חובו.

כ' ה"ה: עבדו אפותיקי - באפותיקי סתם גובה רק כשאין שאר נכנסים בני חורין. ובאפותיקי מפורש אפילו יש שאר בני חורין, שדינו כקרקע ויש לו קול.

ואפילו עשאו אפותיקי בעדים בלא שטר גובה ממנו, ובלבד שהמלווה בשטר, שאם הוא מלווה בע"פ אינו גובה מלקוחות. ובעשה שורו אפותיקי - אפילו בשטר אינו גובה. כ"כ נמ"י ובעה"ת.

וביאר נמ"י - טעמו דמטלטלים לאו בני שטרא נינהו ולית להו קלא.

עוד כ' נמ"י בשם הרשב"א: וה"ד לקוחות אבל מהיורשים, דאין קול מעלה ומוריד, אפילו לא עשאו אפותיקי אלא כתב לו מקרקעי ומטלטלי יש לגבות מיורשים (אף ללא תקנת הגאונים).

ב. כ' בעה"ת: אפילו ידע הלוקח שעשאו אפותיקי, כגון שהיה עד באותה מלווה, אפ"ה אין המלווה גובה ממנו, דלא פלוג רבנן. כ"ד העיטור.

והוסיף הטור - ואפילו התרה המלווה בלקוחות שלא יקנו מטלטלי הלווה - אינו גובה מהם.

תשובה: שמעון פטור אף משבועה, כיון שלוי אינו מכחישו אלא שחייב חרם. ולוי – חייב לשלם, כיון שלא ידע ביד מי שלח והוי פושע.

ואין דבריו נראים לי: שלוי טוען שאינו יודע החשבון וכל מה שקיבל שלח לו, הו"ל כאומר איני יודע אם אני חייב לך, שיתכן שלא קיבל יותר משמעון ממה שהגיע לראובן. לפיכך לוי פטור.

ואף אם היה יודע לוי שקיבל יותר, פטור, שהרי היה לו רשות לשלוח ביד איזה נאמן וכן עשה, שהרי טוען הכל שלחתי.

מת השליח, אף שהכחיש את ראובן בב"ד כיון שעתה אינו תובעו, ולשמעון טענת שמא – מקבל חרם ונפטר.

אם טוען טענת ברי ששלחת ללוות 50 – ישבע ראובן דאורייתא נגד שמעון ונפטר. (ג. ת' מבי"ט: ראובן ביקש משמעון הלווה שיתן המעות ללוי, ולוי שלחו לראובן ע"י שליח. טוען ראובן שקיבל פחות מחובו, שמעון טוען שנתן הכל ליד לוי, לוי אומר מה שקיבלתי שלחתי ביד שליח ואינו זוכר ביד איזה שליח.

הלכות הרשאה

זו"מ קכ"ב: אם מת המלווה או שביטל השליחות או

ההרשאה, וכו' ט הסעיפים.

הנושאים שבסימן זה:

- סעיף א: לא חייב הלווה לשלוח ביד שליח המלווה..... 424
- סעיף ב: עשה שליח להביא לו חובו וביטל השליחות..... 427
- סעיף ג: לבטל שליח בהרשאה..... 429
- סעיף ד: המרשה את השליח להוציא מחבירו צ' לכתוב בו 'דון וזכי'..... 430
- סעיף ה: כתב לו 'דון זכי ואפיק לנפשך מחצה'..... 432
- סעיף ו: צ' לשלם הוצאות של המורשה..... 434

ח"מ – קכ"ב

- סעיף ז: דיקדוקים בנוסח הרשאה..... 436
 סעיף זז: האם בעל צריך הרשאה מאשתו לדון בנכסיה..... 437
 סעיף ט: אחד מהשותפים שרוצה לתבוע לבדו על הכל..... 438

הקדמה – הרשאה

נוסח הרשאה ממהרש"ל:

בפנינו העדים ח"מ בא ר' ראובן בר יעקב. ואמר לנו, הוו עלי עדים, וקנו ממני בקניין סודר. וכתבו וחתמו, ותנו לר' שמעון בר אליקים. איך שהקניתי לו ד' אמות קרקע בחצירי, במתנת ברי. ואגב ואגב קנין סודר מניתי אותו מורשה, נגד ר' פלטיאל בר יצחק, על בית או שדה שיש לי תחת ידו, או פקדון או גזילה או מלווה או ירושה שיש לי בידו, כדי להוציא ממנו בדין.

והנה עשייתו כעשייתי, ופיו כפי. ויהיה לו רשות לעמוד מורשה אחר במקומו, ומורשה אחר מורשה, עד ק' מורשים.

וכן אמר ר' ראובן הנ"ל בפנינו לר' שמעון הנ"ל, זיל דון וזכי ואפיק לנפשך. וכל מה דמתעני לך מן דינא או פשרה קבילת עלאי. ויהיה לך רשות להחרים ולהשביע, לגזור גזירה, ולדון עמו, בכל ב"ד שתמצא, בין בדיני ישראל, בין בערכאות של גוים. ויהיה לך רשות לקבוע זמן, ולבטל זמן.

וקנינא מן ר' ראובן בר יעקב לר' שמעון בר אליקים, בכל מה דכתיב ומפורש לעיל, במנא דכשר לאקנויי ביה, היום יום א', ט"ז ימים לחדש אייר. ש"ו לפ"ק, וחתמנו, הכל שריר וקיים.

הרשאה – יפוי כח, סמכות הניתנת לשליח לדון עם בעל דינו של שולחו, כאילו היה זה דינו האישי של השליח.

יפה כחה של הרשאה מסתם שליחות, שאף על פי ש"שלוחו של אדם כמותו", מכל מקום מכיון שאין השליח בעלים על הדבר, אין בעל הדין מחוייב לדון עמו, ויכול לומר לו "לאו בעל דברים דידי את" (אינך בעל דברים שלי), מה שאין כן כשבא השליח בהרשאה אין בעל הדין יכול לומר למורשה "לאו בעל דברים דידי את", אלא רשאי המורשה לכופו בבית דין לדון עמו, כאילו היה זה דינו האישי של המורשה.

ביטול שליחות/הרשאה: מי שעשה שליח אפילו כתב לו הרשאה יכול לבטלו אח"כ משליחותו בדיבור בלבד. שאומר "אני מבטל את השליחות" אף שלא בפני השליח. ואפילו בגוי הדין כן (אה"ע קמא). ואפילו קנו מידו על השליחות יכול לבטלו בדיבור, שכל דבר שא"צ קניין אין הקניין מועיל (כמו במתנת שכ"מ).

ואפילו בלא עדים יכול לבטל השליחות רק שנתברר שביטל, שלא נבראו עדים בדיני ממונות אלא לשקרנים, ורק בגט הצריכו לבטל בפני עדים מפני חשש ממזרות שהאישה לא תדע ותינשא.

מ"מ אחר שעשה השליח שליחותו לא שייך ביטול (ערוך השלחן).

סעיף א: לא חייב הלווה לשלוח ביד שליח המלווה, שמא ימות

המלווה

סעיף א: אף על פי שלווה ששלח למלווה חובו בצוויו על ידי שלוחו, ונאבד, פטור, כמו שנתבאר בסימן שקודם זה, אם ירצה הלווה לא ישלחנו לו ע"י שלוחו, אפילו אם יש עדים שעשאו שליח להביאו לו, עד שיבא בהרשאה. ^בהגה: מיהו נוהגין האידנא שאם מעמיד לו ערצ בעד הרשאה כריך לדון עמו, אף על פי שאינו שלוחו כלל, אם נראה לז"ד שהוא זכות למלווה, דזכין לאדם שלא בפניו [פסקי מהרא"י].

^גוהטעם, מפני שיש לחוש שמא ימות המלווה קודם שיתן לשליח, ואם נאנסו בדרך יהיה חייב לשלם ליורשים, כיון שלא נתנם לו עד שמת המלווה. לפיכך עצה טובה ללווה או לנפקד שלא יתננו לשליח אלא אם כן בא בהרשאה שהקנה לו בקנין אגב קרקע מה שיש לו אצל פלוני. ^דהגה: מיהו אם ידוע שמת, לא יתנו לשליח [תשובת הרא"ש].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. כ' הרי"ף: ואם לא רוצה הלווה (הנפקד) לתת ליד השליח שעשאו בעדים – לא חייב, שהרי אמרו נהרדעאי (ב"ק ע.) כל אורכתא (הרשאה) שלא כתבו בו "לך תדון וזכי לנפשך" לאו אורכתא הוא, דא"ל לאו בעל דברים דידי את. הרא"ש: וצריך לתת טעם לדבר, כיון שידועים שעשאו שליח ואם ימסור לו יפטר מאחריות דשולחו של אדם כמותו, איך יכול לומר לו "לאו בעל דברים דידי את?" וי"ל דחיישינן שמא יבטל המפקיד שליחות השליח בפני עדים, אבל כשכותב לו הרשאה "זיל דון ואפיק לנפשך" הוי כאילו

נתן לו במתנה ושוב לא יכול לבטל. כ"פ הטור – אם ירצה הלווה לא ישלחנו לו ע"י שלוחו אפילו אם יש עדים שעשאו שליח להביאו לו עד שיבוא בהרשאה, וטעמא משום שיש לו לחוש שמא בטל המלווה את השליחות או מת. ובעל העיטור כ' – שאפילו בטל השליחות קודם שהגיעו המעות ליד השליח ונתנם לו אח"כ ונאבדו פטור הלווה שיאמר למלווה סמכתי עליך שהיית עומד בשליחותך שכשם שחזקה שליח עושה שליחותו כך חזקה שבעל הבית עומד בשליחותו ולא היה לך לחזור בכך ואין לי להפסיד בשביל חזרתך. והראב"ד כ' כסברא ראשונה וכ"כ הרא"ש.

אמר ליה רבא: שיקנה לך את המעות שבידינו בקנין אגב קרקע. וכשתקבל המעות תכתוב לנו "התקבלתי".

וכי הא מעשה דרב פפא דבי חוזאי היו חייבים לו 12,000 זוז, הקנה רב פפא לרב שמואל (השליח), את מעותיו אגב מפתן הבית. כשחזר רב שמואל עם המעות, יצא רב פפא לקראתו עד מקום שנקרא תואך לקבל מעותיו.

כ"פ הטור: לפיכך עצה טובה ללווה או לנפקד שלא יתנו לשליח אלא אם כן בא בהרשאה שהקנה לו קניין אגב קרקע מה שיש לו אצל פלוני. ואם הקנהו לו ממון אגב קרקע אפילו מת המשלח לא זכו בו יורשיו.

ד"כ' ד"מ בשם ת' הרא"ש: וה"ד שאם נתנו לשליח לאחר שמת המשלח ונאנס שפטור, אבל כשיודע שמת ודאי בטל השליחות ולא יתן לו הממון רק ליורשים.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "לא ישלחנו אפילו יש עדים"

סמ"ע (א): וכ"ש אם יש עדים שאמר לשולחו ע"י שליח זה שאז לכו"ע נפטר הלווה, עכ"ז יכול הלווה למאן לשלוח. ש"ך (ב) – ואפי' שאמר להלווה או לנפקד לשלחו ע"י זה (יכול למען לתת לו).

ונוטל או נשבע ונפטר ועכשיו כנגדי נשבע" אין זו פשיעה, דמי יאמר שהיה נשבע. ולא נקרא פושע אלא אם כן טוען "אם היית טוען כדבריי הייתי נוטל בלא שבועה".

ב. כ' ד"מ בשם מהרא"י: מה שנוהגים האידנא שאחד שתובע חבירו בשביל אחר אע"פ שאין לו הרשאה כלל, ולא עדים שעשהו שליח, רק אומר שרוצה להתערב על ההרשאה, וכופים הנתבע לעמוד לדין עמו – אם רואים ב"ד זכות למפקיד/מלווה זכין לאדם שלא בפניו. אבל אם נראה לב"ד שאין זה מכוון לטובת המלווה אין בדבריו כלום.⁵²

ג. ב"ק (קד:): רבי אבא הוי ליה חוב אצל רב יוסף בר חמא. אמר לרב ספרא: כשתהיה שם תביא לי חובי מרב יוסף. כשהגיע לשם א"ל רבא בנו של רב יוסף, האם כ' לך רבי אבא "התקבלתי"? (כלומר: האם נתן רבי אבא בידך כתב, בו הוא כותב, שעל ידי קבלתך את הכסף כאילו קיבל הוא, שאם לא כן, אם יאנסו המעות בידך, נתחייב ליתן שוב). א"ל – לא.

שוב אמר רבא: אפי' יכתוב לך לא מהני, שמא בין כתיבתו של רבי אבא עד בואך אצלנו, מת רבי אבא (ביאר הטור – מפני שיש לחוש שמא ימות המלווה קודם שיתן לשליח, ואם נאנסו בדרך יהיה חייב לשלם ליורשים כיון שלא נתנם לו עד שמת המלווה), והיורשים הם התובעים מאתנו את הכסף, ואין מועילה שליחותו של אביהם, כדי לפוטרנו מאונס במסירתנו את המעות לידך.

א"ל רב ספרא לרבא: ואלא מאי תקנתא?

⁵². כ' הב"י בשם מהר"ם: ראובן טוען על האפוטרופוס שלו שפשע במה שטען בב"ד מה שלא ציווהו ומפני כך נתחייב – אם טוען "אם היית טוען כדבריי הייתי נשבע

וגם דעת הרא"ש – שלא יכול לעכב לפרוע לשליח מטעם מיתה [שהרי כתב רק מטעם ביטול שליחות].

וגם דעת הרי"ף כן: ומ"ש שיכול לומר לו "לאו בעל דברים דידי את", לא בגלל החשש שמא יבטל או ימות, אלא שיש לו טענות נגדו או כופר, שיכול לומר שאין רצונו לדון עמו, אבל אם באמת אין לו טענות רק שחושש לפרוע לשליח, אין יכול לדחותו.

כ"כ בעה"ת – שאין יכול לדחותו בטענת ביטול שליחות או מות (רק שיש לו טענות אחרות), אע"פ שהביא בתחילה דברי הרי"ף בסתם. ולא כמו שהבין הרא"ש בדעת הרי"ף.

הקשה קצות החושן (א): שמא מת – ולכאורה קשה הא בכל מקום לא חיישינן למיתה דמוקמינן בחזקת חי. ומה שחששו כאן לפי שר' אבא זקן (רש"ל בשם רש"י)? וי"ל דדווקא גבי גט בחזקת שהוא קיים משום עיגונא וכן בשביל אכילת תרומה וקרבתו, אבל הכא אדרבה החמירו בנכסי יתומים, ולפיכך אינו צריך ליתן לשלוחו וזה נכון.

"יהא חייב לשלם ליורשין"

ש"ך (ה): וכבר כתבתי שיש פוסקים דפטור מלשלם, דסתמא לא חיישינן למיתה. ואפילו ידע שמת ונתן לו פטור, דמיתה לא מבטלת הרשאה. וכ"ד בעה"ט, רש"ל, בעה"ת, ראב"ן, והג"א.

כ' רש"ל – רק בידוע שמת יכול הנתבע לדחותו ולומר שמא יבטלו אותו היורשים. משמע שהיורשים ודאי יכולים לבטל. כ"כ

ב. **"אם נראה לב"ד"**

סמ"ע (ב): אבל אם הב"ד רואין שזה הרוצה להיות מורשה אינו מכוין לטובת המלווה או המפקיד, אין בדבריו כלום, ואין לדיין בזה אלא מה שעניו רואות (מהרא"י). כ"כ הש"ך ואורים.

ג. **"שמא ימות המלווה"**

סמ"ע (ג): ובטור – הביא עוד טעם שמא ביטל השליח שליחותו, שאז חייב הלווה אם נאנס מיד השליח.

והמחבר – לא כתב טעם זה, דס"ל כבעה"ט שאם ביטל השליחות שנפטר לוה אפילו בלא הרשאה.

ואף דלא חיישינן למיתה, ה"מ לאיסורא (בין אדם למקום) אבל בממון (בין אדם לחבירו) יכול לחוש לא לבוא להפסד. מיהו י"א שאף בממון לא חיישינן למיתה אלא בזקן.

"שמא ימות המלווה"

והש"ך (ד): לא חיישינן שמא מת או ביטל שליחותו (ולכן לא תיקנו חכמים באונס כזה שיפטור).

מחשש ביטול שליחות – קי"ל כבעה"ט שמחייב לתת לשליח אע"פ שיכול לבטל השליחות, דחזקה שבעה"ב עומד בשליחותו. ועוד שמהר"א ששון כתב דקי"ל כהני רבותא שאם לא ידע שביטל שליחותו שפטור (הלווה).

מחשש שמת המלווה – כמו שלא חיישינן לביטול שליחות גם לא חיישינן למיתה. (ובגמרא מיירי שרבי אבא היה זקן לכן חששו). כ"ד התוס', אגודה – שיש להחזיקו בחזקת חי.

מהרי"ו.

שליח בעדים ללא הרשאה:

• בעה"ט, בעה"ת – פטור אף שידע שמת, דמיתה לא מבטלת שליח.

• לאפוקי ב"י שכ' – שבעה"ט מודה במת שנתבטלה, ואף בהרשאה אם מת נתבטלה, ואם ידע שמת ונתן לו חייב באחריותו, והראיה מרבי אבא.

• ודעת הרש"ל – אם ידוע שמת נתבטלה שליחות וחייב באחריות. וכ"ד הראב"ן. ודעת המחבר: מיתה מבטלת אפילו הרשאה. וכ"ד הרא"ש, טור בשם הרמ"ה, הגמ"י, ריטב"א.

כ"כ התוס' – אם מת נתבטלה השליחות.

סיכום: מתי נתבטלה השליחות

(א). כשעשאו בהרשאה ומת המורשה:

• דעת הש"ך – שלא נתבטלה. כ"ד בעה"ט בעה"ת, ראב"ן, והג"א.

ואו"ת: אפילו בלא הרשאה אין מיתה מבטלת השליחות. והנתיבות – וגם אם א"ל המלווה ללווה שלח ע"י פלוני ומת קודם ששלח ולא ידע שמת פטור הלווה, וטעמו כשא"ל שלח לי ע"י פלוני לבד משליחות יש כאן דין ערב דלא גרע מערב שאמר

תן מנה לפלוני ואני ערב. וכ' רש"ל – שמ"מ היורשים יכולים לבטל.

• ודעת המחבר – שנתבטלה, כ"ד הרא"ש, טור בשם הרמ"ה, הגמ"י, ריטב"א, תוס', ואגודה.

(ב). כשעשאו שליח בעדים וביטלו.

• דעת הש"ך – לא מבטלת, כ"ד בעה"ט ובעה"ת.

• ודעת הב"י – מבטלת השליחות, ושכ"ד בעה"ט ושאר הפוסקים.

ב. "ואם ידוע שמת לא יתנו לשליח"

סמ"ע (ד): דאפי' בהקנה לו אג"ק כשידע שמת לא יתנו לשליח שאם יתנו חייב באחריות, דקאי על דברי המחבר. כ"כ ד"מ בשם ת' הרא"ש.

דאף שהקנהו אג"ק היינו שלא ירא מלתת לשליח שמא ימות ואם יארע אונס פטור, מ"מ כוונתו שיהא רק שליח, ולכן כשידע שמת המשלח לא יתן לשליח.

והש"ך (ו) – זה אינו, שאין לחלק בין ידע ללא ידע לדעת המחבר, אלא אף שידע שמת ונתן פטור מאחריות.

ואפשר שכ"ד הרמ"א שאמר שלא יתן לכתחילה ועצה טובה קמ"ל, ולא כתב שאם נתן חייב.

סעיף ב: עשה שליח להביא לו חובו וביטל השליחות

סעיף ב: * העושה שליח בעדים להביא לו מה שיש לו אצל פלוני, וביטל

השליחות קודם שיתן זה לשליח, ולא ידע הנתבע (הלווה) בביטול, ונתן לשליח ונאבדו, פטור הנתבע (הלווה).

ב. הגה: ויש אומרים לחייב, אלא אם כן כתב ליה: זיל דון ואפיק לנפסך [טור בשם הרא"ש].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. בעה"ט: אפילו ביטל המלווה שליחותו קודם שיגיע המעות ליד השליח, ואח"כ נתנם הלווה לשליח ונאבדו - פטור, שיאמר הלווה אני סמכתי עליך שתעמוד בשליחותך. שכשם שחזקת שליח עושה שליחותו כך חזקת בעה"ב שעומד בשליחותו, ולא היה לך לחזור ולהפסיד לי.

כ. הב"י - אבל במת מודה שנתבטל שליחותו.

ב. והראב"ד והרא"ש - אם ביטל שליחותו חייב הלווה באחריות אם נאבד, אלא אם כן כתב לו "זיל ואפיק לנפסך" דהוי כוונתו במתנה ושוב לא יכול לבטלו.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "פטור הנתבע (הלווה)"

סמ"ע (ה): כ' הב"י וד"מ - אף שידע השליח שביטלו, אם הנתבע לא ידע, פטור הנתבע מן האחריות לדעת הרי"ף והרמב"ם. ודווקא אם דן המורשה ונתחייב בדין, זה תלוי בידיעת השליח שביטלו (וכמ"ש הרמ"א בסעיף ג'), כיון דאין לו הפסד כ"כ בזה לנתבע שיחזור וידון עמו. כ"פ הנתיבות.

והש"ך (ז) - חולק, לפעד"נ, כשידע השליח חייב הלווה באחריות. שהב"י וד"מ מיירי כשבא השליח בהרשאה שאז הלווה היה חייב לתת לו (כמ"ש ס"ג), אבל כאן שאין הרשאה כיון שידע השליח שבטלו התבטלה החזקה (ששליח עושה שליחותו) וסמך רק על דיבורו של בעה"ב שלא יבטל, כיון שנתן בלא הרשאה חייב באחריותו. והתומים (ה) - חולק על הש"ך, אין דבריו מוכרחים כלל והנכון כדעת הסמ"ע.

ב. "וי"א לחייב"

ש"ך (ח): והרש"ל פסק כהמחבר, דאע"ג שיכול המשלח לבטל שליחותו מ"מ מה ידע הנתבע, ואין אונס גדול מזה. כ"פ ערוך השלחן. ועוד שאם לא כן מה הועילו חכמים בתקנתם, שכ"א יבטל שליחותו כדי שיהא האחריות על הלווה.

ומזה גם נשמע שאם ידע השליח בביטול ומזה חייב הלווה, דהשתא אין לומר מה הואילו בתקנתם שמסתמא השליח שביטלווהו לא ילך, וגם לא שייך לומר אין לך אונסים גדולים מזה, שהיה ללווה לחקור אם בטלוהו.

ולענין דינא העיקר כהמחבר ומהרש"ל וכן נראה דעת הב"ח שפטור הלווה.

סעיף ג: לבטל שליח בהרשאה

סעיף ג: א. מי שהרשה לאחד, ורצה לבטל השליחות ולהרשות לאחר, רשאי.

ב. הגה: ואם ירצה, יוכל לומר שגם הראשון יהא שליחותו קיים, וכל אחד משניהם יהיה מורשה לדבר [תשובת הרא"ש].

ג. ואין הנתבע יכול לדחות למורשה לומר: שמא המורשה ביטל שליחותך והרשה אחר, שהרי זה אומר לו: תן לי מה שיש בידך וזאת הרשאתי תהיה אצלך ואם ביטל שליחותו הוא הפסיד על עצמו, והנתבע פטור, שהרי בהרשאתו נתן [רמב"ם].

ד. וכן אם עמד המורשה בדין עם הנתבע, ונתחייב המורשה, אין המרשה יכול לסתור הדין בטענה שכשעמד עם זה בדין כבר ביטל שליחותו.

ה. הגה: מיהו אם ידע המורשה צדיטול שליחותו, אף על פי שהנתבע לא ידע, דינו בטל ולכריך לחזור ולדון [טור בשם הרא"ש, בית יוסף].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. כ' הרא"ש: כיון שהרשהו לשלוחו וכתב לו "זיל דון ואפיק לנפשך" הוי כאילו נתנו לו במתנה ותו לא מצי מבטל ליה.

ב. אבל הרמב"ם – מי שהרשה לאחד ורצה לבטל השליחות ולהרשות לאחר רשאי. כ"כ הרי"ף בשם רב יהודאי. כ"כ הרשב"א – אם הרשה את שמעון, ואח"כ הרשה ללוי ה"ז ביטל הרשאת שמעון.

ג. הרא"ש: שכתב הרי"ף בשם רב יהודאי גאון דקי"ל שליח שוייה הילכך אי בעי מבטל שליחותיה. משמע שאם ביטל בהרשאה בלא ידיעת המורשה והלך וטען

עם המחזיק בנכסים ונתחייב בדין, לא מצי המרשה למימר כבר בטלתי שליחותו, דכיון שנזקקו בית דין לדון על פי ההרשאה והיה כתוב בה זיל דון וזכי ואפיק לנפשיך דיניהם דין, וכן אם נתן לו הממון ונאנס פטור.

ד. כ' הרא"ש: ואם ירצה יוכל לומר שגם הראשון יהא שליחותו קיים וכל אחד משניהם יהיה מורשה בדבר.

ה. כ' הרא"ש: אף להרמב"ם והרי"ף אם עמד המורשה בדין עם הנתבע ונתחייב המרשה – אין המורשה יכול לסתור הדין בטענה שכשעמד עם זה בדין כבר ביטל שליחותו, דכיון שנזקקו ב"ד לדון ע"פ

שהטעם דבהרשאה אף שהיא בקניין אין המורשה יכול להחזיק לעצמו כיון דהוי מתנה ע"מ להחזיר.

וע"כ היה מתנה ע"מ להחזיר כשירצה המרשה, א"כ גם כשמת המרשה כ"ז שאין היורשים רוצים שיחזיר המתנה הוי מתנה אף שמת, לכן מיתה לבד לא מבטלת ההרשאה עד שיבטלה היורשים.

ה. "מיהו אס ידע"

מיהו הש"ך (יא): חולק, גם הרא"ש ס"ל כהרי"ף והרמב"ם שיכול לבטל ההרשאה וה"ד שחוזר ולוקח ההרשאה ממנו. אבל כשמניח בידו ההרשאה לאו כל כמניה לבטל ההרשאה, ואפילו ידע המורשה בביטול כיון שהנתבע לא ידע ודן על פי הרשאתו – אינו חוזר.

ואפשר שכן דעת המחבר, שלא כתב כן בב"י רק הרא"ש, אבל לדעת הרמב"ם כיון שיכול המורשה לחייב הלווה לתת לו, כל שלא ידע הנתבע אינו חוזר כדינו, ולכן השמיטו המחבר בשו"ע.

ההרשאה שכתב לו "זיל וכו" דיניהם דין, וכן אם נתן הממון ונאנס פטור.

ה"כ' הב"י: שמהרא"ש משמע – שאם ידע המורשה בביטול ועם כל זאת הלך ודן עם הנתבע, יכול המרשה לבוא לסתור הדין אף שהנתבע לא ידע מהביטול.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "לבטל השליחות"

ש"ך (ט): נראה דאפילו כתב לו הרשאה שהקנה לו הממון אג"ק יכול לבטל ההרשאה. שהרי זהו לשון הרמב"ם, והרמב"ם ס"ל שאין הרשאה מועלת אלא כשהקנה לו גוף הממון, ואפ"ה כתב שיכול לבטל ההרשאה.

וכ"מ מהטור והמחבר – שיכול לבטל ההרשאה בכל עניין. ואע"ג דכשמת לא נתבטלה ההרשאה כשהקנה אג"ק מ"מ יכול לבטל.

נתיבות (ביאורים ה) – והטעם שמיתה אינה מבטלת ההרשאה, לפי מה שכ' הרמב"ן

סעיף ד: המרשה את השליח להוציא מחבירו צ' לכתוב בו 'דון וזכי'

סעיף ד: "המרשה את חבירו להוציא את שלו מיד המחזיק בו, צריך

ליקח לו, בקניין, שהרשהו, ב"וצריך לכתוב לו: 'דון וזכה ואפיק לנפשך' (או שאר לשון כדומה לזה) [ב"י בשם הרשב"א]. ואם לא כתב כן, אם ירצה המחזיק לא ישיב לו דבר (מהטעם שמא ימות או יבטל השליחות – סמ"ע), שיאמר לו: לאו בעל דברים דידי את (כ"כ הרא"ש) ופשוט הוא דאין חולק, ולא כב"ח שכתב דהרמ"ה שהביא הטור באחרונה חולק).

מעמד שלושתם

ז"ו"מ קכ"ו: הפורע זוכו במעמד שלשתן, ובו כ"ג הסעיפים.

הנושאים שבסימן זה:

סעיף ט: נתרשל לוי לקבל משמעון והעני שמעון.....	סעיף א1: מעמד שלושתם קונה ואין יכולים לחזור בהם.....
501	486
סעיף י: אם נמצא שמעון עני שלא יכול לשלם.....	סעיף א2: מחילה במעמד שלושתם.....
503	489
סעיף יא: לוי טען ששמעון היה עני, וראובן טוען שהעני אחר כך.....	סעיף ב1: מעמד שלושתם דווקא שהיה לראובן מנה ביד שמעון.....
505	490
סעיף יב: חזרת ראובן ממעמד שלושתם.....	סעיף ב2: שמעון חוזר על ראובן, פטר לוי את ראובן.....
506	492
סעיף יג: טען שמעון שטעה בחשבונו ואין אצלו כלום.....	סעיף ג: תן מנה ללוי, ולא א"ל מנה שבידך תן.....
508	494
סעיף יד: מודה ראובן שטעה ושמעון לא חייב לו האם נאמן.....	סעיף ד: תן ללוי 50, שהרי יש בידך כור חיטים.....
512	495
סעיף טו: המקבל מודה שטעה הנותן בחשבון, והנותן אינו מודה.....	סעיף ה: תן מנה לפלוני אמר אתנהו לו כשארצה.....
514	496
סעיף טז: נמצא שיש טעות ושמעון לא חייב לראובן כלום.....	סעיף ו: המחזהו אצל חבירו לא נאמן לו שפרעו אחר כך.....
515	496
סעיף יז: ראובן חקר מהקהל, וא"ל במעמד שלושלם להעביר לשמעון.....	סעיף ז: מעמד שלושתם על כורחו של הלווה.....
516	497
סעיף יז: מעמד שלושלם בשכר שכירות חפץ.....	סעיף זז: שלא במעמד שלושלם אינו קונה, קנה מיד שמעון בהודאה.....
518	498
סעיף יט: נתן הנפקד למקבל ערב.....	סעיף ט1: אם שמעון דוחה את לוי בתשלום.....
520	500
סעיף כ: מעמד שלושתם על ידי שליח.....	סעיף ט2: אין לוי יכול לתבוע ראובן תחילה, אלא את שמעון.....
521	501
סעיף כא: מעמד שלושתם בכתב.....	
523	
סעיף כב1: גוי במעמד שלושתם.....	
523	
סעיף כב2: ויש חולקים בגוי.....	
524	

ח"מ – קכ"ו

סעיף כב3: הנפקד ישראל והמקבל גוי, או הפוך..... 526	סעיף כג: מכנסת מלווה לבעלה א"צ מעמד שלושתם..... 529
סעיף כב4: גוי אנס שנתן, ואח"כ הוציא מהנפקד..... 527	

הקדמה – מעמד שלושתם

אין חילוק אם היה ביד שמעון הלוואה או פקדון או שאר מיני התחייבויות, אפילו היה חייב קנס שקנסו ב"ד (ש"ך), או שהתחייב כבר קודם לתת מתנה. אפילו עדיין לא הגיע הפרעון יכול למוסרם במעמד שלושתם כיון שעכ"פ יגיע זמן הפרעון, לאפוקי כתובה. וכן אין חילוק איך נותן ללוי, אם במתנה או פרעון חוב או בעד סחורה שקנה או שמלווה מעות ללוי, דלא פלוג רבנן. ואין המלווה יכול לחזור ולמחול לשמון.

מעמד שלשתם הוא סוג קניין שתקנו חכמים, כשיש באותו מעמד שלושה אנשים: ראובן שהיה לו מנה ביד שמעון בין מלווה בין פקדון ואמר ליה תנהו ללוי קנה לוי, ואינו יכול לחזור בו. וטעם הדבר להקל על המסחר, שלא יצטרך לעשות קניינים להעביר המעות ללוי ודי בדיבור בעלמא (טור). בכל מטלטלים שייך מעמד שלושתם, אבל לא בשטרות וקרקעות כיון שאינם נוהגים ליתנם בהלוואה או פקדון, אין מעמד שלושתם.

סעיף א1: מעמד שלושתם קונה ואין יכולים לחזור בהם

סעיף א חלק 1: אראובן שהיה לו מנה ביד שמעון, בין מלווה (ואפילו לא הגיע זמן הפרעון – ש"ך) בין פקדון, ואמר ליה במעמד שלשתן: מנה שיש לי בידך (ה"ה א"ל מה שאתה חייב לי תנהו ללוי, קנה – ש"ך) תנהו ללוי, בין שנתנו לו במתנה בין שנתנו לו בפרעון חובו, קנה, בואין ראובן ולא שמעון יכולים לחזור בהם (אבל לוי יש אומרים דיכול לחזור ולגבות חובו מראובן כדלקמן סעיף ט' – ש"ך), אעפ"י שעדיין עסוקים באותו עניין...

אמר רבא: מסתברא מילתיה דרב בפקדון, אבל במלווה לא, והאלקים! אמר רב אפילו במלווה. אתמר נמי. מ"ט (שאפשר להקנות במעמד שלושתן גם

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. גיטין (יג:): אר"ה א"ר – מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלושתם קנה.

הדבר, כגון משיכה, הגבהה, מסירה אין יכולים לחזור.

גם כאן (אע"פ שאינו בגוף העניין) כיון שכבר נסתלק הזוכה מעל הממחה והמומחה נכנס במקומו נמצא הכל עשוי ואין הממחה והמומחה יכולים לחזור בהם.

לאפוקי ר"ת - דס"ל שיכולים לחזור בהם כ"ז שעסוקים באותו עניין.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "בין מלווה"

ש"ך (א): כ' התוס' - שלא תיקנו מעמד שלושתם בכתובה, דאפשר שלא תבוא לידי גביה לעולם (שמא תמות בחייו). כ"כ הרשב"א, הרא"ש, הרמב"ן ועוד.

מעמד שלושת בהלוואה שלא הגיע זמנה

כ' הריב"ש - שמלווה שלא הגיע זמן פרעונו יש לו דין מעמד שלושתם. כ"מ מהרשב"א, כ"כ רש"ל. וכ"מ מהמחבר (יז). אבל מהתוס' - משמע לכאורה דמלווה שלא הגיע זמן פרעונה לא תקנו בה מעמד ג'.

כ"מ מהרא"ש. ואפשר - שדווקא כתובה עומדת בספק לא תקנו בה מעמד ג', אבל מלווה שעומדת לגבות בוודאי אף על פי שלא הגיע עדיין זמן פרעון יש בו מעמד ג'.

להלכה: העיקר דיש בו דין מעמד ג' אפי' לא הגיע זמנה, ועוד דהא בלאו הכי הר"ן סובר דאפי' בכתובה יש בו דין מעמד ג', ודלא כמ"ש בתשובת מהרשד"ם דכ' שבלא הגיע זמנה אין בו דין מעמד שלשתן.

הלוואה, והרי המעות אינן נמצאות אצלו)?

• אמר אמימר - נעשה כאומר לו בשעת מתן מעות שעבדנא לך לדידך ולכל דאתו מחמתך.

אמר ליה רב אשי לאמימר אלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוו בשעת מתן מעות הכי נמי דלא קנו (שאי אפשר להשתעבד לדבר שלא בא לעולם)?

• אלא אמר רב אשי - בההיא הנאה שמשנתנה הלוואה ישנה להלוואה חדשה (ונוח לו לדחות הפרעון במה שחייב עכשיו למקבל החדש) גמר ומקנה ומשתעבד נפשיה.

• ומר זוטרא אמר - הני תלת מיילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא.

פרש"י: משתעבדנא - מהשתא לכל מאן דאתי מחמתך, וכי א"ל תנהו לפלוני איגלאי מילתא דמשעת מתן מעות אישתעבד ליה.

כ' התוס': הלכתא בלא טעמא - פירוש איך מועיל לקנות, אבל יש טעם למה תקנו חכמים מעמד שלושתם, כדי שלא יצטרך לטרוח ולעשות קניינים.

כ' הרי"ף: י"א שרק במתנה מהני מעמד שלושתם אבל בחוב יכול לחזור בו. ואין נראה, אלא אף בחוב מיירי, וכהנהו גינאי (גיטין יד.).

ב. כ' בעה"ת בשם רמב"ן: ואינו יכול לחזור בו אע"פ שעסוקים באותו עניין. דל"א (ב"ב קיד.) שיכולים לחזור כ"ז שעוסקים באותו עניין, אלא בקניין סודר שאין הקניין נעשה בגוף הדבר (והדבר לא נגמר לגמרי), אבל שאר קניינים שהם בגוף

כ' הסמ"ע (א) - בין מלווה בין פקדון, ולא אמרינן דווקא פקדון שהוא בעין הוא דמקני ליה ולא במלווה שאינה בעין.

"בין פקדון"

ש"ך (ג): ה"ה מי שנתחייב לחבירו מחמת שהזיקו או ביישו ונתחייב בב"ד אף שלא בא לידו יכול להקנותו במעמד שלושתם. כן מתבאר מהתוס', הרא"ש, המרדכי וש"פ. ח' רעק"א: מנה שיש לי בידך - נסתפקתי אם א"ל הלווה למלווה רבית קצוצה שיש לי בידך תנהו לפלוני אם מהני במעמד שלושתם, שהרי אין על הלווה שום שעבוד רק קיום המצווה שהרי אין ב"ד יורדים לנכסיו אע"פ שכופים אותו לשלם (קסא/ה), ולכן לא שייך מעמד שלושתם. מ"מ לדינא צ"ע. ושער המשפט (ד) - כ' בפשיטות שלא זכה המקבל.

"בין שנתנו לו במתנה"

סמ"ע (ב): קמ"ל דל"ת דווקא בפרעון חוב תיקנו משום תקנת השוק מה שאין כן במתנה.

והש"ך (ה) - ולפעד"נ איפכא, החידוש הוא שגם בפרעון תיקנו ולא רק במתנה, דה"א שרק המתנה תיקנו כמ"ש הרי"ף בשם י"א, קמ"ל כהרי"ף עצמו שאף בחוב אמרינן.

"בפרעון חובו"

ש"ך (ו): כ' מהר"ם אלשקר - דווקא כה"ג שראובן חייב ללוי או שנותן לו מתנה, אבל אם אינו חייב לו וגם לא נותן לו מתנה אלא המחיהו אצל שמעון שיתן לו מעותיו (של ראובן) כדי שלוי יקנה לו

ש"ך (א): כ' מהרשד"ם - שמעון שקיבל במעמד שלושתם לשלם לראובן עבור לוי מסחורה של לוי שבידו אחר שירוויח בה מה שלוי חייב לו (ואת היתר ישלם לראובן עבור לוי) -

תשובה: כיון שבכתובה אין דין מעמד שלושתם שאפשר שלא יבוא לידי גביה, גם כאן אפשר שלא יעלה הסחורה לסכום חוב שמעון, לאו "מנה שבידך" הוא. ונראה דמיירי שלא היתה הסחורה שווה בבירור בשעת מעמד שלושתם כדי חוב שניהם. אבל היה שווה כנגד חוב שניהם קנה מדין מעמד שלושתם אף שאפשר שירד אחר כך.

וקצות החושן (ב) כ' - כיון שלוי לא יכול לכופו שמעון שיקח חלק מהסחורה בחובו ויחזיר לו השאר (כמ"ש עד/ה), דכיון שכל זמן שלא פרע לו לוי אין יכול לכופו שמעון שיחזיר לו כלום (מהמשכון), א"כ לא הוי "מנה לי בידך" שהרי אינו יכול לתובעו עכשיו. ול"ד למלווה תוך זמנו משום שיבוא לפרעון, אבל כאן יתכן שהסחורה תרד ולא יהא לו כלום.

אבל נתיבות (ביאורם א) כ' - שאמנם למ"ש בסימן ע"ד דאם אמר הלווה מכור במה שתוכל חלק מהמשכון לגבות חובך והחזר המותר, יכול לכופו, ליתא דברי קצות החושן.

"בין מלווה"

ש"ך (ב): ל"ש מלווה ע"פ או מלווה בשטר, דאפילו מלווה בשטר ולא נתן המלווה גוף השטר לזוכה קנה הגוף בחוב במעמד שלושתם. כ"כ ת' מהר"ם אלשיך.

כ"כ הנתיבות - וטעמו כיון שמעמד שלושתם נתקן משום תקנת המקבל ולא בשביל שיקנה הנותן שעבוד גופו ונכסיו של המקבל לפני שיקבל.

"במעמד שלושתם... קנה"

סמ"ע (ג): איתא בגיטין (יד.) מעמד שלושתם הוא הילכתא בלא טעמא. למה יועיל זה לקנות בו?

כ' התוס' - חז"ל תיקנו תקנה זו (שאין לו טעם), משום תקנת השוק, דמי שקונה סחורה ואין בידו מעות, מעמידו אצל בעל חובו וא"צ להמתין עד שיקנה בקניין.

ש"ך (ז): מי שהקנו לו במעמד שלושתם יכול לחזור ולהקנות גם הוא לאחר במעמד שלושתם (רשב"א).

סחורה - א"צ לתת ולא קנה מדין מעמד שלושתם, ולא הוי אלא שליח.

ונראה טעמו - מעמד שלושתם דווקא כשראובן מסתלק ומשעבד לשמעון, אבל כאן שעדיין יש כח לראובן שהרי מעותיו הוא שיקנה לו סחורה אין לו דין מעמד שלושתם.

כ' קצות החושן (ד) - ומיהו משמע דהיינו דווקא שיקנה לו סחורה דעדיין יש כח לראשון בו ולא הוי אלא שלוחו, אבל אם המחלו שיתן לו מעותיו בהלוואה כיון דמלווה להוצאה ניתנה הרי הוא כמתנה וצריך ליתן למי שהמחה.

כ' שער המשפט (ג): ונראה דהוא הדין אם המחלו שיתן לו מעותיו בהלוואה נמי אינו נקנה במעמד שלשתן כיון שגוף המעות עדיין של הראשון הוא ולא נסתלק ממנו לא זכה בו השני. כ"ד התומים (ב).

סעיף א²: מחילה במעמד שלושתם

סעיף א חלק 2: אין הנותן יכול לחזור ולמוחלו למי שהוא בידו, ואפילו נולד לוי לאחר שהלווה ראובן לשמעון, קנה [גיטין שם].

כ"כ הרא"ש - שאם יוכל למחול בטלה תקנת השוק, שלא יסמוך הסוחר על מעמד שלושתם כיון שהמלווה יכול למחול.

- אבל הרמב"ן כ' - יכול לחזור ולמחול.
- והראב"ד - מחלק,

אם א"ל בשעת מתן מעות "משמעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך" - אינו יכול למחול, ואם לאו - יוכל למחול. כ"ד הרשב"א.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

האם יכול הנותן לחזור ולמחול ללווה/נפקד.

- ✓ כ' ר"ת - אין ראובן (המלווה) יכול לחזור ולמחול חובו לשמעון (הלווה), ול"ד למוכר שט"ח לחבירו שיכול לחזור ולמחול. כ"כ הרמ"ה, הר"ן, בעה"ת, ב"י בדעת הרמב"ם והרי"ף. וכ"פ בשו"ע.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"אין המוחל יכול למחול לו"

סמ"ע (ה): ר"ל אע"ג שראובן שמכר שט"ח שיש לו על שמעון ללוי יכול לחזור ולמחול לשמעון ואין לוי יכול לגבות יותר משמעון כלל (סו/כג)?

שאני התם דלא מכר ראובן ללוי אלא שעבוד נכסי שמעון שהיה בשטר, אבל שעבוד גופו של שמעון נשאר ביד ראובן ויכול ראובן למחול לשמעון, וכיון שמחל שעבוד גופו ממילא פקע החוב.

מה שאין כן במעמד שלושתם ששעבוד גופו של שמעון יצא מראובן ללוי ואין יותר לראובן שום זכות, ולכן לא יכול למחול.

וכ' הש"ך (א) - אפילו יש לו נכסים לראובן בענין שאינו חב ללוי במחילתו אין יכול למחול, מהטעם הנ"ל.

והש"ך (י) - והרבה פוסקים ס"ל שיכול למחול (ראב"ד, רמב"ן, רשב"א, נמ"י, ובעה"ט). ולכן לא יצא הדבר מידי ספק ויכול המחזק לומר קים לי כוותיה.

ואפילו תרצה לומר שאינו יכול למחול כיון שרו"פ חולקים ואין יכול לומר קים לי, מ"מ בקידושין (שקידש אישה במה שתקבל במעמד שלושתם) פשיטא שאינה מקודשת, ולא מספק.

כסף משנה: אין יכול למחול - מ"ד שהנותן לא יכול למחול ס"ל כמ"ד (ס"ט) שלוי אינו יכול לחזור בו, דהא בהא תליא. והש"ך (י) - לפענ"ד אחד לא קשור לשני. שהרי ר"ת ס"ל שאינו יכול למחול מאידך כתב הר"ן בשם ר"ת שלוי יכול לחזור. כ"ד רא"ש - שאינו יכול לחזור מ"מ לוי יכול לחזור. וכן איפכא - רמב"ן ס"ל שהנותן יכול למחול, ועכ"ז לוי לא יכול לחזור. כ"כ הנמ"י.

ש"ך (יא): אינו יכול למחול - ואפילו יש נכסים לראובן שאז אינו חב ללוי במחילתו, עם כל זאת לא יכול ראובן למחול לשמעון, שאם אין לו נכסים פשיטא אף בלא מעמד שלושתם לא יכול למחול כדלעיל (פו/ה). וכ"מ מטעם הרא"ש - שלא נשאר שום זכות אצל ראובן, שאם לא כן בטלה תקנת השוק.

א. "אפילו נולד לוי אח"כ" (גיטין יג):

סמ"ע (ו): לאפוקי ממ"ד (שם) שטעם הקניין משום שבשעה שנתעבד שמעון הלווה לראובן המלווה נשתעבד לו ולכל באי כוחו, ולכן בעינן שבאותה שעה כבר נולד לוי. קמ"ל שהטעם הוא משום תקנת השוק ואז אין חילוק. כ"כ הש"ך והאורים.

סעיף ב: מעמד שלושתם דווקא שהיה לראובן מנה ביד שמעון

סעיף ב חלק 1: א"בד"א, כשהיה לראובן מנה ביד שמעון, אבל אם לא היה לו מנה בידו, אלא שא"ל: תן מנה ללוי בשבילי ואפרענו לך - לא קנה, וכל אחד משלשתן יכולין לחזור בו, ^ב (ואפילו מחל המלווה ללווה, יכול לחזור בו

שאלות ממבחני הסמכה לדיינות

באדיבות ארץ חמדה מכון גבוה ללימודי היהדות ירושלים,
ולעקיבא כהנא על הקובץ. הזכויות על השאלות שמורות להם
(www.erezhemdah.org)

הערה: כשמופיע * – פירוש כמה פעמים הופיעה שאלה במבחנים קודמים. דוגמא: *2 – שאלה זו הופעה 2 פעמים בבחינות קודמות.

סימן צז

א. קי"ל דאסור למשכן את החייב בזרוע:

- א. היאך דין ערב, האם מותר להיכנס לביתו למשכנו בזרוע? סעיף י"ד ברמ"א
- ב. ואם כן, האם מותר למשכנו בדברים שעושים בהם אוכל נפש? סעיפים ו', ח – י
- ג. היאך דין הערב בחזרת כלי התשמיש יום ביום ולילה בלילה? עיין טור כאן בשם הרמ"ה
- ד. בעיקר הדין שאין ממשכנים חייב בזרוע, היש חילוק בין חוב הלוואה או שכר עבודה? סעיף יד
- ב. קי"ל שאסור לבע"ח להיכנס לבית החייב וליטול משכון או למשכנו בזרוע, פרט שני אופנים בהם יוכלו בע"ח להכנס לבית החייב וליטול המשכון ולמשכנו בזרוע. סעיפים י"ד – ט"ו
- ג. לווה כסף ואין לו לשלם האם אפשר לכופו להשכיר עצמו או לאוסרו, והאם יש עליו חיוב אישי להשכיר עצמו? סעיף טו ועיין פת"ש (*3)
- ד. א. סידור לבעל חוב מהו, ומניין לומדים זאת, ציין מקורות בש"ס ובשו"ע. סעיף כג ועיין גם סעיף י
- ב. מה ההבדל בין תפילין לס"ת לענין סדור בע"ח, ומה השוני המיוחד שבתפילין. שם ועיין פת"ש (*2)
- ג. בגדי אשתו ובניו איזה מהן בע"ח גובה מהן. סעיפים כה – כו

מבחני הסמכה לרבנות

- ד. תפסה אשה מנכסי בעלה למזונותיה, האם מוציאים למלוה מידה, ומתי אמרינן שחולקין האשה ובע"ח בשווה? (מה קודם פריעת בע"ח או מזונות אשתו ובניו?) סעיף כד עיין סמ"ע סקנ"ז, ש"ך סקי"ז, פת"ש
- ה. ומה דינו של נשבע לפרוע האם מסדרין לו ומה דינו של נשבע שהיה עשיר והעני מחמת האונס. סעיפים כח – ל, ועיין פת"ש סקט"ז (*3)
- ו. בדין סידור לבעל חוב, מה משאירים, ומה דין נכסי אשתו? סעיפים כג – כו
- ז. האם בעל חוב גובה ממעות הנדוניה שהכניסה אשתו של הלווה? סעיפים כד, כו
- ח. באיזה חוב אין דין של סידור? (סעיפים כח – ל) האם בערב וקבלן יש דין מסדרין? האם מסדרין לחייב חוב שאינו בדרך הלוואה אלא שכר שכיר? סעיף כט, טז-יז. (*2).

סימן קא

1. קי"ל לווה שיש לו מעות צריך לפרוע למלוה מעות ולא מטלטלין, או קרקע ואם טוען הלווה שאין לו מעות האם אפשר להשביעו על כך? סעיף א, וש"ך סק"ה
2. א. בעל חוב שרוצה לפרוע במטלטלין או קרקע והמלוה רוצה רק מזומנים, הדין עם מי? ואם הלווה רוצה לפרוע במזומן והמלוה רוצה לפרוע בקרקע או מטלטלין, הדין עם מי? סעיף א, ג ועיין סמ"ע, פת"ש
- ב. טען הלווה אין לי כסף מזומן ונמצא שקרן או שנראה לבי"ד שהוא שקרן ויש לו כסף מזומן, מה דינו? (*2) סעיף א, ז – ח
- ג. יש לו מטלטלין וקרקע והמלוה רוצה מטלטלין, והלווה רוצה לפרוע בקרקע, הדין עם מי? (*2) סעיף ב
3. ראובן תבע את חובו משמעון בבית דין וטוען שמעון הלווה שיש לו בעלי חובות אחרים שילכו לערכאות של גויים, ואם ישלם עכשו, בעלי החובות האחרים יתבעו אותו בערכאות של גויים, ולא יהיה לו לשלם להם, ויכניסו אותו לכלא, האם בית הדין גובה לראובן את החוב? האם יש הבדל בין ערכאות גויים לבין ערכאות בישראל? סעיף יא, ועי רדב"ז (*2)

סימן קד

1. א. לווה שלווה בשטר מראובן ביום א' ניסן תשנ"ז, וזמן הפרעון א' אלול תשנ"ז, ומשמעון לווה ביום ב' ניסן תשנ"ז, לפרעון א' אב תשנ"ז ומלוי לווה ביום ג' ניסן תשנ"ז לפרעון ג' תמוז, ואין לו נכסים לכולם, מי קודם לגבות? סעיף א

מבחני הסמכה לרבנות

- ב. בדין הנ"ל, האם יש חילוק בין קרקע למטלטלין? סעיף ג
2. הקדמת גבייה לבעל חוב במה זה תלוי, בזמן ההלוואה או זמן הפרעון? סעיף א ואם הקדימו המאוחר – מה הדין?
3. האם בע"ח שבא לטרוף מלקוחות יכול לטרוף גם מטלטלין? סעיף ה, ועי' סמ"ע קז, יג, ושו"ע קיו, ה (לאפותיקי בעבדים)
4. דין קדימה לבע"ח סעיפים א – ט
5. יצאו על לווה כמה שטרות ואין לו כדי לפרוע לכולם כיצד מחלקים את הרכוש? סעיף א, ה, סעיף י וסמ"ע סקכ"ו, ואם יש לאדם אחד ב' שטרות – פת"ש סק"י

סימן קה

1. מפני מה תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא מהני, ומה הדין באם עשהו שליח? עשאו שליח – ש"ך סק"א, קצות סק"א נתיבות סק"ב, מפני מה – קצות סק"א

סימן קו

1. האם יכול בי"ד בעיר שהתובע גר שם להוציא צו עיקול על מעות של הנתבע שגר בעיר אחרת. פרט את החילוקים בזה: הלוואה רגילה שהלווה עבר דירה – סעיף א, בהלוואה שהיתה במקום אחר – ב"י בשם ריב"ש (שנג) ותומים סק"ב שחולק עליו

סימן קז

1. דין פריעת חוב ביתומים
  - א. פרט מתי לדעת המחבר יש רק מצווה לפרוע אבל לא כופין, ומתי כופין לפרוע חוב אביהם האם יש הבדל בין מלווה בשטר למלווה ע"פ סעיף א'. מלווה על פה?
  - ב. מה הדין כיום אם הניח להם אביהם מטלטלין ומה הדין אם נתנו את המטלטלים לאחר? שם. נתנו לאחר – אבן העזר סימן ק ח"מ סק"א מפנה לב"י בחו"מ סימן ס'
  - ג. מה הדין אם הנכסים נקנו ע"י אביהם אחרי ההלוואה והאם בזה דין הגבייה מהיתומים שווה לדין הגבייה מהלקוחות. נקנו לאחר ההלוואה סימן קיא סעיף כ'. לגבי לקוחות – סימן קיב לגבי 'דאיקני'
  - ד. יש הסוברים שב"ד רשאי גם מדינא דגמרא אם ירצה לכפות על היתומים לפרוע חוב אביהם ואפילו אם השאיר מטלטלין בלבד. במה תלויה המחלוקת הזו, האם יש ראיות מהגמרא להכריע בה ומהי ההלכה במחלוקת הזאת סמ"ע סק"ב; ש"ך סק"א קצות סק"א נתיבות סק"א

מבחני הסמכה לרבנות

2. א. לווה שמת והניח מטלטלין, האם כופין או מחייבין את היורשין לפרוע? סעיף א
 ב. לווה מבנו ומת, האם יתר היורשין חייבים לשלם לבן המלווה חוב המת? קצות
 ונתיבות סק"ב
 ג. לא הוריש אביהם כלום, האם יש איזה שהיא חובה עליהם לשלם? והאם נאמנים
 לומר שלא ירשו כלום? סעיפים א – ב
 ד. מה הדין כשהיה לאביהם חוב על אחרים וגבו היורשים מעות, האם חייבים
 לפרוע חוב אביהם?

3. הניח אביהם מטלטלים וקרקעות והיתומים רוצים לפרוע רק בקרקע, האם יכולים?
 סעיף א', קצות סק"ג

- א. אם הבעל חוב תפס מטלטלים, האם מועילה תפיסתו? ש"ך סק"ד
 ב. ומה הדין אם הבעל חוב תפס מהלווה עצמו, אם שונה הדין מן היתומים? סעיף
 ה', סימן פה סעיף ה'
 4. ראובן שהיה חייב לשמעון סכום מסוים ומת, שמעון הגיש בקשה לביה"ד להוציא צו
 עיכוב המורה שאין לקבור את המת עד שהיורשים יפרעו את החוב, האם ביה"ד יוציא צו
 כזה אע"פ שיגרם בזה ניוול המת? סעיף ב עיין סמ"ע, ש"ך, פת"ש, נתיבות

סימן קח

1. ראובן יש לו שט"ח על שמעון ומת ראובן. באו היורשים לגבות וטוען שמעון
 פרעתי לאביכם והיורשים אומרים לא ידענו. סעיף ה וסימן פב סעיף ה.
 2. ראובן חייב לשמעון סכום מסוים בשטר, ומתו שניהם, באיזה אופן יורשי
 המלווה נשבעים ונוטלים מיורשי הלווה, ובאיזה אופן אין יורשי המלווה
 נוטלים כלום אפילו בשבועה? סעיפים ט – טו

סימן קי

1. פריעת חוב ביתומים קטנים:
 א. למה לא גובים מקטנים מה הנפק"מ בין הטעמים ומה הטעם להלכה? צררי/לאו בני
 מעבד מצווה. סעיף ב' (ועיין גם סימן קח סעיף ג)
 ב. קי"ל שאין מקבלים עדות בפני קטן. מ"מ יש כמה מקרים שבהם מקבלים עדות
 אפילו בפני קטן. פרט את המקרים ואת טעמיהם. סעיפים ד–ז
 ג. האם אדם נאמן במיגו נגד קטנים או שהמיגו הוא כמו עדות שאין מקבלים אותו
 בפני קטן? סעיף ב', קצות סק"ב נתיבות סק"ב

ד. מה הדין אם הלווה הותיר אלמנה בהריון? קצות סק"א נתיבות סק"א

סימן קיא

1. ראובן הלווה לשמעון בשטר ולשמעון היו נכסים ומכרם, באיזה אופן יכול המלווה לטרוף מלקוחות, ובאיזה אופן אינו זכאי לטרוף? (2 דוגמאות) סעיפים א, ג, ח, יב, יג

2. האם הלוואה נגבית מהפקר? סעיף ב' עיין רעק"א, קצות סק"ב ועיין סימן רע"ה סעיף ל"א

סימן קיב

1. ראובן היה חייב לשמעון סכום מסוים, ולראובן היו נכסים בעת שלווה וקנה כמה נכסים לאחר מכן. באיזה אופן יכול ראובן לטעון ששמעון יטרוף מהנכסים משועבדים שקנה אחר ההלוואה ובאיזה אופן לא, והמדובר שלא א"ל "קניתי ואקנה". סעיף א ועיין סי' ק"ב סעיף ב

2. ההלכה היא שאחריות טעות סופר היא. אם זה גם על נכסים שיקנה אחר כך סעיף א'

סימן קיד

1. בא מלווה לטרוף מלוקח קרקע ואומר הלוקח למלווה אתן לך מעות ותשאיר הקרקע לי, ואני אקח את המעות מהלווה, האם רשאי הלוקח? ומה הדין אם עשאו הלווה למלווה אפותיקי? סעיף ג, ועי' סימן קטז סעיף ב

סימן קיז

1. משכן ביתו או עשאו אפותיקי לבעל חוב או לאשתו אם מכר הבית לאחר האם חלה המכירה ואם יש הבדל אם יש לו נכסים אחרים, האם בעל החוב בכל זאת יכול לטרוף? סעיף א', סעיף ב'

2. אם הקדיש ביתו זה האם חל ההקדש? סעיף ו' ברמ"א, קצות סק"ב

סימן קכ

1. אימתי אמרינן דאם זרק חובו לפני המלווה נפטר, ומה הדין אם פרע לאשתו של המלווה? סעיפים א - ב